5
Europese top van 18-19 februari 2016

Aan de orde is het **debat** over **de Europese top van 18-19 februari 2016**.

De **voorzitter**:
Ik heet de minister-president en de minister van Buitenlandse Zaken van harte welkom.

De heer **Klaver** (GroenLinks):
Voorzitter. "Vastberaden de grondslagen te leggen voor een steeds hechter verbond tussen de Europese volkeren"; zo begint de preambule van het Verdrag van Rome uit 1957 en dat staat nog steeds in het Verdrag van Lissabon. Voor mij is dit een intentieverklaring. Als speculanten en durfkapitalisten je munt kapot proberen te spelen, laat je je niet uit elkaar drijven, maar zoek je samen een oplossing. Als terroristen dood en verderf zaaien om angst en verdeeldheid te stichten, laat je je niet uit elkaar drijven, maar ga je het probleem samen aanpakken. Als 1 miljoen vluchtelingen per jaar de kusten van Europa bereiken, is het niet ieder voor zich, maar verzin je samen een oplossing. Dat is niet makkelijk, soms heel moeilijk, maar samen kunnen we heel sterk zijn.

Het is ironisch dat de Britten dit symbolische zinnetje in hun eisenpakket hebben opgenomen. Juist om een dreigende brexit af te wenden, is wederom een krachttoer van de Europese samenwerking noodzakelijk. Natuurlijk wil ik de Britten bij de Unie houden, maar ik twijfel over de wijsheid van het inwilligen van eenzijdige en soms irrationele eisen. Daar heb ik een aantal vragen over. Ik wil liever een Europese Unie zonder Groot-Brittannië die wel kan samenwerken dan een EU die niet mag, niet kan of niet wil samenwerken met Groot-Brittannië. Nog niet zolang geleden was de bankencrisis een van de grote problemen van de EU. De eurozone heeft hard gewerkt aan mogelijke oplossingen. Groot-Brittannië doet vaak niet mee en wil liever dat er minder gebeurt. In de City is nog weinig veranderd. Nog steeds nemen bankiers onverantwoorde risico's, aangespoord door exorbitante bonussen. Landen buiten de eurozone mogen wel meepraten, maar mogen niet meer te zeggen krijgen over het monetaire beleid dan landen binnen de eurozone. Kan de premier dit toezeggen?

Minder regeldruk wil iedereen wel, maar veel regels zijn er met een reden. De EU zet wereldwijd de standaarden voor de bescherming van consumenten en van het milieu. Daar mag het mes niet in. Ziet het kabinet het gevaar dat noodzakelijke regels, bijvoorbeeld ten aanzien van de uitstoot van auto's, vertraagd of afgeschaft worden?

Ik ga nu in op het vrije verkeer van werknemers. Een van de vrijheden waarop de Unie trots mag zijn en waarvan zij sterker wordt, is een gelijk loon voor gelijk werk op dezelfde plaats. Dat heeft minister Asscher vorige week ook nog verkondigd. Hoe verhoudt dit zich tot een voorstel om Europese werknemers in Engeland hun tax credits af te nemen? Wordt dit waarborgmechanisme om misbruik van sociale voorzieningen tegen te gaan, de nieuwe norm of is dit echt de uitzondering?

Ook voor de opvang van vluchtelingen zouden we als een hechter verbond een oplossing moeten vinden. Van de premier horen we hierover tegenstrijdige geluiden. De premier doet soms alsof hij het al gefikst heeft en alsof er binnenkort echt nul vluchtelingen nog binnenkomen. Hoe is dat mogelijk als Turkije steeds verder wordt meegezogen in de steeds rampzaligere oorlog in Syrië? Nederland en Europa moeten een realistische oplossing zoeken om vluchtelingen gezamenlijk op te vangen, met een herverdelingsmechanisme en met sancties voor landen die niet meedoen, maar de premier bezweert de crisis met vaagheden en creatief boekhouden. Wat is het plan B dat deze premier boven de markt laat zweven? Daar vroegen we vorige week al naar, maar toen kregen we geen antwoord. Is de premier het met mij eens dat we niet naar een Europa met gesloten binnengrenzen moeten gaan? Ook hier zoekt mijn fractie geen verdeeldheid, maar liever een hechter verbond tussen de Europese volkeren.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Voorzitter. De agenda van de Europese top wordt beheerst door twee grote onderwerpen: de vluchtelingencrisis en het Britse referendum. Vorige week sprak premier Rutte in deze Kamer warme woorden aan het adres van de Turkse regering. Kort na die over en weer warme woorden is Turkije begonnen met het bombarderen van Koerden in Syrië. Dat veroorzaakt heel grote nieuwe problemen. Het is toch te zot voor woorden dat de Koerden die in Irak door militairen van NAVO-land Nederland worden getraind om tegen IS te vechten, in Syrië door NAVO-land Turkije worden weggebombardeerd? Wat is het oordeel van de premier over deze acties van Turkije?

Dit soort eenzijdige acties die de strijd tegen IS hinderen, moet gevolgen hebben voor de onderhandelingen over de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Dat kan niet anders als Europa nog een greintje zelfrespect heeft. Turkije speelt echter met Europa en de premier laat zich met de pet van EU-voorzitter op piepelen door de Turkse regering. Nederland heeft behoefte aan een premier die staat voor de Nederlandse en de Europese waarden — verantwoordelijkheid, recht en vrijheid — maar niet aan een premier die staat voor de door de Turkse regering geëtaleerde waarden van macht, trots en eer. Turkije de EU binnenhalen is niet de weg naar de oplossing van de vluchtelingencrisis.

Het probleem ligt op dit moment in Europa zelf en dan moeten wij in de eerste plaats naar Griekenland kijken. Dat land overschrijdt deadline na deadline. Het laat zich te weinig of niet assisteren. Het geeft het geld dat het krijgt, niet of verkeerd uit en de beloofde hotspots moeten wij na anderhalf jaar nog steeds met een lantarentje zoeken. En wat doet Europa? Europa geeft de Grieken weer drie maanden de tijd. Maar die tijd is er niet. De controle aan de grens van Griekenland zal onder deze omstandigheden op zijn minst tijdelijk moeten worden hersteld.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Vorige week hebben wij hier ook over gedebatteerd, onder meer met de fractievoorzitter van de VVD, Halbe Zijlstra. Hij zei hier luid en duidelijk dat Turkije nooit lid moet worden van de Europese Unie. Daar waren wij een beetje blij verrast over, maar ik noem dit omdat de heer Buma het nu ook over Turkije heeft. Hij heeft ongetwijfeld het kritische

rapport van het Europees Parlement gelezen. Zegt het CDA Halbe Zijlstra na dat Turkije nooit lid moet worden van de Europese Unie?

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Ja, en dat is op zichzelf ook niet zo verrassend, want dat staat al in het Europese verkiezingsprogramma van het CDA. Daarin wordt niet zozeer gezegd "Turkije weg" of "nooit samenwerken met Turkije", maar daarin wordt wel een alternatief geboden voor het lidmaatschap. Dat zegt de Europese Volkspartij, waar het CDA lid van is, ook. Dat is de stap die nu gezet zou moeten worden. Niemand vraagt erom de Turken helemaal weg te duwen, maar zowel de Turken als de Europeanen beseffen volgens mij dat er uiteindelijk geen lidmaatschap van Turkije komt, maar dat je wel als goede partners moet samenleven. Dat moet van twee kanten komen.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Vindt de heer Buma dat wij dan ook moeten stoppen met de preaccessiegelden voor de onderhandelingen met Turkije?

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Als je dit echt koppelt aan de "preaccessiegelden", een mooi bureaucratisch Europees woord, dan zeg ik: natuurlijk niet. Tegelijkertijd geldt los daarvan — het is helemaal niet mijn hoofdprioriteit om te praten over preaccessiegelden — dat wij wel degelijk bereid moeten zijn om het bedrag van 3 miljard euro waar het in dezen over gaat, ter ondersteuning van de opvang van vluchtelingen in Turkije ter beschikking te stellen. Dat heeft de regering ook besproken in Europa. Als wij van Turkije vragen om vluchtelingen op te vangen, wat wij doen, dan moeten wij ook bereid zijn om daaraan bij te dragen. "Preaccessiegelden" is een woord dat mij niet zo zint, maar de heer Voordewind spreekt over het stoppen met het geven van geld. Ik ben bang dat die 3 miljard echt wel heel erg nodig zal zijn.

Ik sprak over de Griekse grenscontroles. In januari heeft de premier zelf een deadline gesteld: binnen zes tot acht weken moet de stroom vanuit Turkije richting de nul gaan. Deze deadline loopt half maart af. Dan moet de instroom in Griekenland richting nul zijn teruggebracht. Vorige week moest de premier, nota bene tijdens het debat, toegeven dat hij de zaak, het aantal mensen dat Griekenland binnenkwam, veel rooskleuriger voorstelde dan terecht was. Niet enkele honderden, maar enkele duizenden vluchtelingen bereikten per dag de Griekse kust. Afgelopen vrijdag zei de minister-president in het wekelijkse gesprek dat hij ook nooit had bedoeld te zeggen dat de instroom terug moet naar nul. Wat is de waarheid? Wat moeten we geloven? Wat moet Nederland nog geloven? Voor deze premier is regeren steeds meer een permanente verkiezingscampagne, waarin je in Nederland A zegt en vervolgens in Brussel of Ankara B doet.

Een aantal landen beseft dat het zo niet langer gaat. Hongarije, Tsjechië, Slowakije en Polen gaan zelf de grenscontrole met Griekenland ter hand nemen. Hoe kijkt de premier daartegen aan? Het is absoluut niet ideaal als individuele landen zoiets gaan doen. Je kunt er heel boos over worden, maar je kunt je ook afvragen of die landen niet precies datgene doen wat Europa nalaat, namelijk de grens bewaken. Als de Europese Unie het niet kan, is het niet zo gek dat individuele landen bij elkaar gaan zitten om het wel te doen. Kortom, wat zij doen zegt meer over de onmacht van Europa dan over de onwil van deze landen. Ik roep de premier op, met die landen op te trekken om te bekijken hoe hun initiatief binnen Europa vorm kan krijgen, in plaats van tegenover deze landen te gaan staan.

Op termijn zal het Europa van 28 lidstaten alleen overleven als erkend wordt dat flexibelere arrangementen nodig zijn dan er nu zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan een kopgroep van landen die een gemeenschappelijk asiel-, migratie- en grensbeleid hebben. Dat zou geen afscheid zijn van Europa, maar eerder een stap op weg naar het Europa van de komende decennia. We moeten samenwerken, maar met meer flexibiliteit dan nu. Een starre unie van 28 lidstaten zal het namelijk niet redden. Is de premier bereid om dit ook op de top in te brengen?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Kan de heer Buma iets duidelijker zijn? Hij zei dat de Visegrád-landen in zijn ogen een aantal goede dingen doen op het gebied van grensbewaking en hij wil met een aantal landen samenwerken op asiel- en migratiebeleid. De heer Buma vindt toch niet dat we de ideeën van een aantal van die Visegrád-landen, namelijk "geen buitenlander mijn land in", in ons gezamenlijke asiel- en migratiebeleid moeten hebben?

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Nee, maar kun je die landen vervolgens wel onderdeel laten zijn van dezelfde ruimte voor vrij verkeer? Het is heel apart dat men Europa vrij en ongecontroleerd via die landen kan binnen reizen. Een aantal landen willen wel de vruchten plukken, namelijk vrije grenscontrole, maar willen ook bepalen dat degenen die zij niet willen, eruit gaan naar andere landen. Dat is heel dubbel. Je kunt gewoon voorzien dat dit de tijd niet gaat overleven. Daar hoef je geen visionair voor te zijn. Dit redden we niet. Als we toe willen naar een Europa dat standhoudt, moeten we erkennen dat er verschillen zullen zijn. Die landen gaan het gewoon niet doen en daarom moeten we zelf de grenscontrole beter op orde hebben.

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Dan mag ik toch concluderen dat wij niet gaan doen wat die landen doen? Ik geloof namelijk niet dat dit de manier is waarop wij met ons asiel- en migratiebeleid willen omgaan.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Nee, dat is ook niet mijn pleidooi. Het is echter niet de bedoeling dat andere landen naar nul gaan, terwijl wij tot mogelijk 90.000 vluchtelingen — dat dreigt dit jaar een beetje te gebeuren — in Nederland krijgen en wij iedereen opvangen die hier binnenkomt. Dat houden wij namelijk gewoon niet vol. Dat houdt dit deel van de wereld niet vol. Wij zeggen inmiddels al tegen die landen dat ze het moeten doen, maar ze doen het niet. Dan is de conclusie dat wij in Europa blijkbaar met grote verschillen te maken hebben. Met de landen die een vergelijkbaar systeem van vluchte-

lingenopvang hebben, moeten we dan onze grenscontroles doen. Dat perspectief lijkt mij veel logischer.

Het Europa van de verschillende snelheden brengt mij op het volgende punt dat op de agenda van de top staat, het Britse referendum. In het algemeen, historisch gezien, lopen de belangen van Nederland en de wensen van het VK niet ver uiteen. Dat is ook nu het geval. Ook Nederland heeft behoefte aan striktere regels voor arbeidsmigratie en wil geen Europa dat eeuwig doorgaat met meer regels. Europa moet zich, wat Nederland betreft, richten op zijn kerntaken. In die zin heeft Nederland, en dus de premier morgen, een interessante positie. Hij kan zich aan de kant van het Verenigd Koninkrijk scharen, omdat de inhoud van hetgeen het VK wil binnenhalen, in grote lijnen ook voor Nederland voordelen oplevert. En daarbij: als die eisen blijven én Groot-Brittannië blijft binnen de Europese Unie, is dat in beide gevallen gunstig voor Nederland. Steunt de premier de eisen van Groot-Brittannië?

De heer **Verhoeven** (D66):
De heer Buma zei eerst al dat ook Nederland naar een strengere vorm van migratie toe moet. Vervolgens zei hij dat de Britse wensen ook beter zijn voor Europa. Vindt de heer Buma het echt beter voor Europa als we zo ver aan het vrije verkeer van personen binnen de Unie gaan tornen als in de Britse voorstellen staat? Is dat echt goed voor Europa? Vindt het CDA dat goed voor Europa?

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Het CDA is er allang van overtuigd dat met name de arbeidsmigratieregels die we nu hebben, op termijn niet houdbaar zijn. De mensen accepteren dat gewoon niet meer. Je kunt dan wel heel "moedig voorwaarts" zeggen en dat we met 28 landen doorgaan op deze weg, maar kijk eens naar de problemen die we hier hebben en die ook Engeland heeft. Een en ander gaat alleen maar tot meer onvrede en tot meer problemen leiden. Je kunt dan alleen maar zeggen dat wat Engeland nu doet, namelijk dat je langer in een land moet leven om aanspraak te kunnen maken op de sociale zekerheid, eigenlijk een wens is die in dit parlement, en ook bij het CDA, al heel lang leeft. Dan zeg ik tegen de premier: steun die wensen! Als je die wensen steunt, en als meer landen die wensen steunen, is er de kans dat je én dat krijgt én dat Groot-Brittannië binnen de EU blijft. In mijn beeld zijn beide, zeker het binnen de EU blijven, voor Nederland en voor heel Europa van groot belang.

De heer **Verhoeven** (D66):
Ik snap best dat de heer Buma dat zegt, maar ik wil daar wel het volgende aan verbinden. Het CDA is toch ook een partij die kijkt naar het belang van handel, bedrijvigheid en kansen voor ondernemers? Als we allemaal van dat soort migratiebeperkingen invoeren, komt al heel snel het vrije verkeer onder druk te staan. Dat betekent dus ook veel meer vertraging in allerlei economische kansen. Neemt het CDA dat dan ook voor lief? Daar hoor ik het CDA immers niet over. Ik hoor het CDA alleen maar over het feit dat mensen het niet meer accepteren en dat we "moedig voorwaarts" zullen moeten gaan. Maar hoe zit het met de economische kansen voor Nederland en voor andere landen in de Europese Unie, als we dit soort dingen zo makkelijk op het spel zetten?

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Laat ik vooropstellen dat wat hier wordt gevraagd door Engeland, niet een extreem grote hinderpaal voor de Europese samenwerking is. Het maakt het moeilijker voor werknemers uit Oost-Europa om in het Westen te werken, en andersom, voor zover het gaat om de aanspraak op sociale zekerheid. Sterker nog, het werken wordt niet moeilijker maar je kunt, als je geen werk hebt, in dat land volgens dat niveau niet zo snel sociale zekerheid krijgen. Je kunt je ook afvragen waarom dat bij de start niet op die manier is geregeld. Europa is niet opgericht om het vrije verkeer van personen mogelijk te maken, om Schengen te maken. Het is opgericht voor de burgers van Europa met als middel: het vrije verkeer. Als er fouten in dat vrije verkeer optreden, moet je die wegnemen. Doen we dat niet, dan stort uiteindelijk dat bouwwerk van 28 landen in en hebben we helemaal niks meer.

De **voorzitter**:
De heer Verhoeven nog? Nee? Gaat u verder, mijnheer Buma.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Ik zie nu pas dat de voorzitter een ontzettend mooi schermpje heeft; het lijkt wel een iPad.

De **voorzitter**:
Ja, maar bij de stemmingen heb je er niet veel aan. Gaat u verder.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Goed, ik kom tot een afronding. De vraag was dus of de premier de Britse eisen steunt.

Het laatste punt dat ik aan de orde wil stellen, zijn de besprekingen die nog altijd met Griekenland plaatsvinden over het derde steunpakket. Daarover begint wel wat onduidelijkheid te ontstaan. Er komen verontrustende berichten binnen over de voortgang van de afspraken met Griekenland rond het derde steunpakket. Wat is op dit moment de stand van zaken? Ook is er nog steeds onduidelijkheid over de rol van het IMF. Duidelijk moet zijn dat er in ieder geval geen sprake kan zijn van nog meer toezeggingen aan Griekenland, bijvoorbeeld in de vorm van het afschrijven van schulden of het wat meer op termijn zetten van hervormingen. Griekenland moet leveren omdat wij hen met heel veel geld steunen. Kortom, wat is daarvan de stand van zaken?

De heer **Verhoeven** (D66):
Voorzitter. Het EU-lidmaatschap van de Britten is geen gunst van het Verenigd Koninkrijk aan Europa. Integendeel, de helft van de Britse handel vindt plaats met lidstaten van de Europese Unie en een brexit zou de strijd tegen terreur een stuk lastiger maken. Dit referendum is het gevolg van een verkiezingsstunt van premier Cameron. Het leek wel handig

— hij heeft de verkiezingen er immers mee gewonnen — maar het komt nu als een boemerang in zijn gezicht terug. Het is prima dat Cameron voorstellen doet voor een hervorming van de Europese Unie, maar Europa moet zich niet laten chanteren door Britten die het onderste uit de kan willen.

Voor D66 is het lidmaatschap van de Europese Unie ook geen keuzemenu. Natuurlijk is het beter als Groot-Brittannië lid blijft, maar niet ten koste van alles. Ik doe dus een oproep aan onze minister-president, in zijn hoedanigheid van premier van Nederland en EU-voorzitter: laat de Europese regeringsleiders zelfbewust zijn, laat ze niet toegeven aan chantage en laat ze hun poot stijf houden als de Britten er met gestrekt been in willen gaan. Dus niet smeken om hun gunsten maar "hard to get" spelen.

Ik vraag de premier ook om zijn lezing van de Britse voorstellen. De geannoteerde agenda laat namelijk nog heel veel ruimte voor vraagtekens. Wat is nu eigenlijk de Nederlandse positie precies? En wat is zijn strategie als voorzitter?

Het recht op vrij verkeer is een van de fundamenten van de Europese samenwerking. Het kabinet geeft aan, te kunnen leven met een inperking ervan, maar de maximale duur van die inperking ligt nog open. Wat is voor de premier een acceptabele duur? Dat moet, wat mijn fractie betreft, echt duidelijk zijn. Wat mij betreft, gaat de premier niet naar de onderhandelingstafel zonder dit besproken te hebben met de Tweede Kamer. De inperking van het vrije verkeer moet ook aan voorwaarden voldoen. Er moet allereerst sprake zijn van een uitzonderlijk hoge instroom en er moet sprake zijn van een disproportioneel beroep op het sociale stelsel. Volgens de Europese Commissie voldoet het Verenigd Koninkrijk echter nu al aan deze voorwaarden. Deelt de minister-president die analyse? Welke lidstaten voldoen nog meer aan deze voorwaarden en wat zou de consequentie daarvan zijn? Ik hoor daarop graag een reactie.

Een andere wens van de Britten is om als niet-lid van de eurozone wel mee te kunnen praten over de eurozone. Frankrijk en Duitsland hebben al bezwaren laten horen. Hoe staat Nederland hier eigenlijk in?

Tot slot over dit onderwerp: Cameron heeft de afgelopen dagen de boel op scherp gezet. Hij wil eigenlijk donderdag een deal. Dan kan hij vrijdag een ministerraad houden en dan kan hij bij wijze van spreken zaterdag een referendum in gang zetten. En dit terwijl de kritiek juist aanzwelt. Er is Duitse en Franse kritiek op bijvoorbeeld de uitzonderingen voor de Londense City en de oostelijke en zuidelijke lidstaten hebben kritiek op de beperkingen voor EU-migranten. Laat de premier zich morgen het mes op de keel zetten? Is vijftien dagen beslistijd voor zo'n ingrijpende wijziging van Europees recht, die het gevolg kan zijn van een deal, niet ridicuul? Kan het Europees Parlement zomaar buitenspel gezet worden? D66 pleit voor een grondige behandeling van de voorstellen over de deal die nu op tafel ligt en vindt een deal op donderdag simpelweg te vroeg.

Ik kom te spreken over het andere onderwerp dat op de agenda staat. Waar de Europese Unie aan de ene kant gegijzeld wordt door Londen, staat aan de andere kant Ankara met zijn eisen klaar. In ruil voor het opvangen van vluchtelingen krijgt Turkije … Ja, wat krijgt Turkije nu eigenlijk? Turkije krijgt 3 miljard euro, maar dat geld gaat rechtstreeks naar de vluchtelingenkampen. Dus is het steeds nieuwe energie voor de toetredingsonderhandelingen. Maar in principe heeft Turkije daar niets aan, want er ligt bijvoorbeeld weer een vernietigend rapport van het Europees Parlement. Daarin wordt in geen enkel opzicht gesproken over vooruitgang. Er is sprake van het tegendeel van vooruitgang, namelijk alleen maar achteruitgang.

We hebben hier al talloze debatten over gevoerd. Het kabinet belooft elke keer dat er niet gemarchandeerd zal worden. Dat zeggen de minister van Buitenlandse Zaken en de premier elke keer plechtig. Vorige week nog zei de minister van Buitenlandse Zaken in een debat met de Kamer: alles wat er gebeurt, past binnen de procedures. En toch juicht de Turkse premier, Davutoğlu, na een gesprek met onze minister-president dat er grote stappen richting de toetreding zijn gezet. Het is echt niet te volgen. Daarom vraag ik: is de premier bereid een verslag van zijn gesprek met Davutoğlu naar de Kamer te sturen?

Aan welke eisen moet Turkije nu precies voldoen wat betreft de visumliberalisatie? Aan welke eisen is er al voldaan? Met betrekking tot het integreren van vluchtelingen heb ik de volgende vragen. Welke stappen zijn er nu al gezet? Hoe zit het met de werkvergunningen? En gaat Turkije het volledige Vluchtelingenverdrag ratificeren?

Geopolitiek wordt de situatie natuurlijk steeds dreigender. Als Turkije grondtroepen naar Syrië stuurt, lijkt het of Turkije ons als NAVO-bondgenoot ergens in wil trekken. Gaat de premier hier stelling tegen nemen? Tevens schrijft het kabinet: indien Russische bombardementen in Syrië toch doorgaan, moet de Europese Raad duidelijk stellingnemen. Betekent dit dat de premier gaat pleiten voor sancties?

Er komen berichten door dat Nederland en Duitsland samen optrekken om Syrische vluchtelingen terug te sturen naar Turkije in ruil voor hervestiging. Klopt dat? Beschouwt het kabinet Turkije nu als een veilig land? En hoeveel hervestiging gaat Nederland dan doen?

Een Europese oplossing voor de migratiecrisis dreigt met de dag verder weg te komen, zeker nu de Visegrád-landen samen hun grenzen gaan sluiten. Mijn collega zei het al. Onze minister van Buitenlandse Zaken was afgelopen week nog in die regio. Kan deze reis als mislukt beschouwd worden? Wat gaat de premier hieraan doen tijdens de Europese top van morgen?

De **voorzitter**:
Ik zie een interruptie van de heer Voordewind van de ChristenUnie.

De heer **Verhoeven** (D66):
Het zijn gewoon objectieve, neutrale vragen zoals u van mij gewend bent, voorzitter.

De **voorzitter**:
U mag alles vragen.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Ik ben benieuwd naar het antwoord van de minister. Ik wil nog iets vragen over dat andere punt over Turkije. De heer

Verhoeven somt een aantal kritische zaken op met betrekking tot Turkije: de Turks-Syrische grens zit zo goed als dicht, de mensenrechten verslechteren, het rapport van het Europees Parlement en dan nog het bombardement op de Syrische Koerden, waarover wij vorige week nog een motie hebben aangenomen, gesteund door D66. Wat voor actie zou deze minister-president moeten ondernemen, gezamenlijk richting Turkije, om dat land beter te laten opereren met betrekking tot de vluchtelingenproblematiek, als het gaat om het niet bombarderen van de Syrische Koerden, die inmiddels onze partner zijn, et cetera?

De heer **Verhoeven** (D66):
Ik heb een aantal zorgen genoemd. Over de situatie van de vluchtelingen moet natuurlijk gezegd worden dat die verbeterd moet worden. We hebben eerder bijvoorbeeld gewezen op de mogelijkheid om daar aan het werk te kunnen, daar perspectief te krijgen en daar op een goede manier opgevangen te worden. Dat zijn dingen waarbij D66 steeds met de ChristenUnie is opgetrokken en waarvan we hebben gezegd: regel dat nou. Ik denk dat dialoog daarbij toch nog steeds de belangrijkste weg is. Natuurlijk moeten we niet al te makkelijk meegaan en ook niet steeds zorgen voor allerlei geluiden die erop lijken te duiden dat Turkije steeds z'n zin krijgt van de Europese Unie, terwijl Nederland en het Europees Parlement eigenlijk heel kritisch zijn op de manier waarop Turkije met een aantal fundamentele waarden omgaat. We moeten dus niet te makkelijk de Turken het gevoel geven dat ze wel kunnen maken wat ze maken, omdat we ze nodig hebben voor de vluchtelingenstroom. Dat lijkt me de hoofdlijn van de positie van onze premier. Dat is vorige week niet helemaal goed gegaan, lijkt me, want Davutoğlu kwam naar buiten en zei: we gaan weer verder in de toetreding.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Dat is ook mijn vraag aan de heer Verhoeven. Hij zegt: dialoog, maar tegelijkertijd de druk opvoeren. Welke suggesties doet de D66-fractie dan aan de minister-president om die druk op te voeren? We hebben de onderhandelingen weer met volle energie opgestart. Is het nou een goed moment om dat te doen? We betalen nog steeds die toetredingsgelden aan Turkije; er is 3 miljard beloofd. Welke drukmiddelen ziet de D66-fractie om Turkije weer bij de les te krijgen?

De heer **Verhoeven** (D66):
Eén heel belangrijk drukmiddel is dat er niet gemarchandeerd gaat worden met welke toetredingseis dan ook. Dat is ook een drukmiddel waarvan de premier heeft gezegd dat hij er niet voor onder druk gezet hoeft te worden, omdat hij dat zelf heel graag wil. Niet alleen de premier, maar ook de minister van Buitenlandse Zaken, heeft dat keer op keer hier in de Kamer beweerd. Ik zie mezelf hier als een parlementaire waakhond. Op het moment dat het duidelijk is dat er wel stappen zijn gezet die niet binnen de procedures passen, zullen we ons daar absoluut tegen keren. Maar het openen van hoofdstukken is fundamenteel gezien geen stap dichter naar de toetreding toe en ook niet naar het ondermijnen van de criteria. Dat is wat D66 betreft nog acceptabel. Het openen van een hoofdstuk is het begin van de dialoog over de inhoud die in die hoofdstukken staat, bijvoorbeeld over mensenrechten, de juridische situatie of de rechtsstaat. Daar moet je over kunnen praten, maar op het moment dat er een duidelijke stap voorwaarts wordt gezet, wat niet past bij alle kritiek die er terecht is, dan gaat de premier te ver en dan zullen wij hem aan zijn jasje trekken.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
De minister-president heeft op dit punt een toezegging gedaan en heeft gezegd dat er niet gemarchandeerd mag worden. Over dit onderwerp hebben we in de Kamer zelfs een motie ingediend. Het is allemaal toegezegd, maar dat maakt natuurlijk geen indruk op de Turken. Zij willen met volle snelheid en met hernieuwde energie door.

De **voorzitter**:
Wat is uw vraag?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Ziet u bijvoorbeeld het opschorten van de 3 miljard of de preaccessiegelden ook als middel om de druk op Turkije op te voeren om te stoppen met de bombardementen op de Syrische Koerden?

De heer **Verhoeven** (D66):
Ik zie het allemaal wel als middelen, maar een drukmiddel moet je alleen inzetten als er nog niet buiten de grenzen getreden is. Op dit moment is dat niet het geval. We hebben elke keer gezegd: er mag niet verdergegaan worden op een punt waarvan wij hebben gezegd dat het niet kan. Daar hebben we zojuist over gesproken. Er zijn toetredingscriteria. Er worden heel strenge eisen gesteld. Daar staat D66 ten volle voor. Maar we moeten ook een beetje vertrouwen hebben in de positie die het kabinet inneemt. Turkije wil al een jaar of 50 lid worden, maar het is nog steeds geen lid. De situatie verslechtert nu op een aantal punten. Er zijn slechts een aantal berichten uit Turkije, die voor een deel ook voor binnenlands gebruik bedoeld zijn, die erop wijzen dat de Turken grote toetredingsstappen zien. Ik moet toegeven dat ik nog geen enkel hard formulier, briefje of papiertje heb gezien — dat moet ik het kabinet ook nageven — waaruit blijkt dat er op het punt van de toetreding daadwerkelijk een stap is gezet die verdergaat dan de grenzen die D66, de ChristenUnie en volgens mij alle partijen in deze Kamer daarbij hebben getrokken. Het is een heel ingewikkeld proces. Het gaat heel geleidelijk, maar als Tweede Kamer moeten we erbovenop zitten.

De **voorzitter**:
De heer Verhoeven vervolgt zijn betoog. Sterker nog, hij gaat het afronden.

De heer **Verhoeven** (D66):
Ik had voor mijn doen een wat sombere en sobere inbreng, maar ik heb nog een minuut over. Die wil ik gebruiken om positief af te sluiten. Ik begon mijn inbreng met een referendum en ik rond daar ook mee af. Ik geef de regering een compliment voor het begin van hun campagne voor het referendum van 6 april. Dat is wel verrassend te noemen, maar het is natuurlijk zeer terecht. Het begon allemaal heel moeizaam. Ik ben hier vaak tegen de muur gelopen van de twee heren in vak-K. Zij zeiden: we gaan niets doen, we zullen geen folders uitdelen, want we zien dat allemaal niet

zitten; we gaan het voorzichtig uitleggen. Maar de situatie is nu heel hoopgevend. Er is nu een Twitteraccount geopend door het kabinet. Dat is niet niks. Ook is er een infographic waarmee het verdrag en alle consequenties daarvan helder in kaart worden gebracht. Daar moet ik het ministerie van Buitenlandse Zaken voor complimenteren. Dank daarvoor! Ik kan niet wachten op de volgende actie van het kabinet, maar één ding weet ik zeker: als het kabinet deze lijn doortrekt, staan de premier, de minister van Buitenlandse Zaken en ik begin april samen te flyeren op straat.

☐

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Voorzitter. Morgen en overmorgen is er een belangrijk ijkpunt in de geschiedenis van de Europese samenwerking. Er staan twee belangrijke vraagstukken op de agenda: het vluchtelingenprobleem en de Britse hervormingseisen. Die kunnen de verdeeldheid alleen maar groter maken. Wat de ChristenUnie betreft is dat des te meer reden om ons te richten op een Europa dat iedereen wel wil, namelijk een samenwerking die zorgt voor vrede, veiligheid en welvaart. Laten we stoppen met het nemen van maatregelen die leiden tot verdere integratie, waarbij we een groot deel van de lidstaten verliezen. Dan heb ik het ook over verdere integratie van de eurozone. Laten we eveneens stoppen met maatregelen waarmee bijvoorbeeld een en ander op het gebied van de grenzen en de kustwacht wordt doorgedrukt.

Ik wacht netjes totdat de bewindslieden zijn uitgepraat.

De ChristenUnie-fractie is blij dat er voorlopig een akkoord is gesloten over de positie van het Verenigd Koninkrijk. Het Verenigd Koninkrijk is een van de belangrijkste partners voor Nederland en vormt een belangrijke tegenmacht tegen de dominantie van Duitsland en Frankrijk. De ChristenUnie-fractie deelt dan ook de grote zorgen van premier Cameron, bijvoorbeeld over de steeds verdergaande overdracht van soevereiniteit en de regeldruk vanuit Brussel. Het is dan ook goed dat er stappen worden gezet, bijvoorbeeld door het voor nationale parlementen makkelijker te maken om ongewenste Europese wetgeving tegen te houden. Over dat punt heb ik drie vragen aan de minister-president en de minister van Buitenlandse Zaken. Premier Cameron wil af van het streven naar een ever closer union. Gaat Nederland met het Verenigd Koninkrijk duidelijk stelling nemen tegen het automatisme van een steeds verdergaande politieke integratie? Er komt nu een soort verklaring, een soort toelichting op deze tekst, maar hoe steviger wij hiervan afstand nemen, hoe beter het volgens de ChristenUnie is.

Het onderhandelingsakkoord bevat ook een voorstel om de inwoners van andere Europese lidstaten voor een bepaalde tijd de toegang tot de sociale zekerheid te ontzeggen, de zogenaamde noodremprocedure. Kan de minister-president toezeggen dat dit niet alleen gaat gelden voor Engeland, maar ook voor alle andere lidstaten?

Het intergouvernementele besluit van staatshoofden of regeringsleiders sorteert deels voor op een toekomstige verdragswijziging. Neemt de minister-president deze mogelijkheid ook op om te bezien of bij een mogelijke verdragswijziging het besluit kan worden vastgelegd om te kunnen uittreden uit gezamenlijke arrangementen, bijvoorbeeld de EMU of Schengen? Dat zou toch een optie moeten zijn. Het is ook een punt uit het regeerakkoord van het kabinet.

Dan de vluchtelingen en vooral de rol van Turkije. We hebben vorige week een motie aangenomen om de Syrische Koerden te steunen, maar de situatie daarna is dramatisch verslechterd. De Turken bombarderen de Syrische Koerden, een partner van het westen, om Jabhat al-Nusra en ISIS te bestrijden. De Koerden zijn druk bezig om Jabhat al-Nusra op de grond te bestrijden, maar de Turken, onze bondgenoot als het gaat om de NAVO, bestrijdt onze partner op de grond in Syrië nu zelf. Wat moet de reactie van Nederland en de EU worden bij de aanpak van onze bondgenoot op de grond? We hebben een pakket van 3 miljard in het vooruitzicht gesteld. Dat wordt met tranches vrijgemaakt. Hoe gaat de minister-president de druk op Turkije opvoeren, zodat de bombardementen van Turkije op Syrië worden gestopt? Welke concrete maatregelen gaat hij nemen? Welke consequenties verbindt de minister-president aan de uitvoering van het pakket van 3 miljard als Turkije volhoudt in de strijd tegen de Koerden?

Gisteren kwam er een nieuw rapport van het Europees Parlement. De collega's hebben er ook al aan gerefereerd. Er is sprake van een verslechtering als het gaat om de meningsuiting en de persvrijheid. Wordt het geen tijd om misschien samen met VVD, CDA en PVV om de preaccessiegelden op te schorten na het dramatische rapport over de situatie in Turkije?

Dan nog iets over Turkije als derde land. De VVD heeft dat ook uitgebreid aan de orde gesteld. Nu blijkt dat het precies de andere kant opgaat. Is de minister-president met ons van mening dat het veilige derde land Turkije ver uit het zicht is en dat er geen mogelijkheden in het verschiet liggen om mensen binnen een korte periode terug te sturen?

Griekenland krijgt drie maanden. Vorige week is er nog een motie ingediend om er acht weken van te maken om zodoende de druk op Griekenland op te voeren. Nu krijgt Griekenland drie maanden, maar het moet binnen een maand een actieplan klaar hebben om de hotspots van de grond te krijgen. Hoe hard is die deadline? We hebben eerder een deadline van de minister-president gezien. Gaat Nederland inderdaad werken aan een mini-Schengen, of te wel de grenzen laten opschuiven naar de volgende Schengenlanden?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
De heer Voordewind heeft vooral vragen over Turkije en over een mini-Schengen. Hij is heel kritisch over Turkije, maar we hebben Turkije ook nodig voor het oplossen van de vluchtelingenproblematiek. Wat is de oplossing van de ChristenUnie als het gaat om de migratieproblematiek? Als je Turkije de maat wilt nemen, als je een mini-Schengen niet ziet zitten, wat dan wel?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
De heer Mulder heeft mij niet horen zeggen dat de ChristenUnie een mini-Schengen niet ziet zitten. Als Turkije niet voldoet aan de criteria voor de opvang van vluchtelingen, dan moeten de vluchtelingen in ieder geval in Griekenland veilig worden opgevangen. Wij hebben in eerste instantie aangegeven dat alle nadruk op het conflict moet komen te liggen en dat dit moet worden ingedamd, omdat dat de

oorzaak is van de vluchtelingenstroom. In tweede instantie gaat het ons om opvang in de regio. Wij vinden dat er veel meer geld bij moet om de opvang in de regio humaner te maken. Dat betekent dat mensen moeten kunnen werken in Libanon en in Jordanië en dat ook in Irak nieuwe noodhulpgelden vrijgemaakt moeten worden. Ten slotte: in Griekenland moeten die hotspots van de grond komen. Daar moet registratie en selectie plaatsvinden voor de herverdeling over Europa. Als het allemaal niet lukt en Griekenland er niet aan voldoet, moeten wij de grenzen gaan opschuiven en dan komt inderdaad een mini-Schengen in beeld, zoals de minister-president ook heeft gezegd.

☐

Mevrouw **Gesthuizen** (SP):
Voorzitter. Ik wil het hebben over twee belangrijke onderwerpen. Ik zal beginnen met de Britse exit of het blijven in de Europese Unie en daarna uitgebreid stilstaan bij de thematiek van de vluchtelingen.

Maar nu eerst de afspraken, de voorstellen, die er nu liggen en die zijn binnengesleept door Cameron, over het economisch bestuur. Zoals bekend is de City, het financiële hart van het Verenigd Koninkrijk, een warm pleitbezorger van het EU-lidmaatschap. Britse banken willen minder regels, maar straks wel volop profiteren van bijvoorbeeld de kapitaalmarktunie. Wat zijn de gevolgen van deze deal voor het toezicht op de Britse financiële sector en de financiële stabiliteit op het continent? Is het onder de huidige omstandigheden denkbaar dat het Verenigd Koninkrijk op termijn toetreedt tot de bankenunie? Is het single rulebook in de toekomst naar verwachting wel of niet toepasbaar op Britse banken, afgaande op de deal? Wat zou een eventuele Britse exit betekenen voor het single rulebook en het afstemmen van de toezichtsactiviteiten tussen het Verenigd Koninkrijk en de Europese Unie?

Dan kom ik op de soevereiniteit en de voorstellen die daarover op tafel liggen. Het is nogal een hete aardappel: het streven naar een "ever closer union among the peoples of Europe". Als ik de deal lees, wordt het Verenigd Koninkrijk uitgezonderd van het streven naar verdere politieke integratie. Tegelijkertijd hebben de zes founding fathers van de Europese Unie vorige week in een gezamenlijke verklaring laten weten dat zij gecommitteerd blijven aan het streven naar de "ever closer union". Omdat dit voor het Verenigd Koninkrijk zo'n doorslaggevende factor is, wil ik van de minister horen hoe het nu precies zit. Wordt van het Verenigd Koninkrijk verwacht dat het deelneemt aan de "ever closer union", of juist niet? Wat betekent dit in de praktijk?

Dan kom ik op de sociale zekerheid en het vrije verkeer. Wat is de stand van zaken wat betreft de voorwaarden om het noodremmechanisme in werking te laten treden? Waarover is momenteel nog de meeste discussie? Moet straks worden voldaan aan alle voorwaarden die in de deal worden genoemd, wil een land een beroep kunnen doen op het mechanisme, of slechts aan een deel daarvan? Onder welke voorwaarde acht het kabinet het te billijken dat het Verenigd Koninkrijk een beroep zou doen op het noodremmechanisme? Is de regering het met de Europese Commissie eens dat het Verenigd Koninkrijk nu al in aanmerking zou komen voor de inwerkingtreding van het mechanisme? Wat zou een gewenste maximale duur zijn van de werking van het mechanisme wat het kabinet betreft?

Er is forse kritiek geuit op dit deel van de deal, onder meer door de Visegrád 4, Polen, Hongarije, Tsjechië en Slowakije. De rode draad is steeds dat het voorstel discriminatie van Oost-Europese werknemers impliceert. Ik wil graag een reactie van het kabinet op deze uitspraken. Critici vragen zich af of de maatregelen het gewenste effect zullen hebben en of migranten door het Verenigd Koninkrijk worden aangetrokken wegens de sociale voorzieningen of wegens de economie en de flexibele arbeidsmarkt. Diverse Britse universiteiten concluderen juist het laatste. Wat is de mening van het kabinet over dit punt?

Dan kom ik nu op de vluchtelingen. Vorige week hebben wij daarover een uitgebreid debat gevoerd met de minister-president en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, maar sindsdien is er weer veel nieuws geweest, dus het is goed dat wij er vandaag weer over spreken. Allereerst wil ik het hebben over de tegenstrijdige geluiden waar het gaat om het mogelijk optreden van de NAVO Egeïsche zee. Het leek in eerste instantie alsof de duidelijke missie van de NAVO alleen zou zijn om informatie te verzamelen. Maar enerzijds is er de Duitse minister van Defensie die veel meer wil en aanstuurt op een pushback. Hij zegt: ik heb van Ankara al de toezegging gekregen dat wij ook vluchtelingen kunnen terugsturen. Anderzijds rijst de vraag: zal de NAVO gaan helpen met het redden van drenkelingen, zoals de Turkse kustwacht op dit moment doet? Hoe staat het kabinet hierin? Voor de SP is een pushback onbespreekbaar, maar dat is vermoedelijk wel wat het kabinet wil. Ik sluit mij aan bij de vraag van de heer Verhoeven: ziet het kabinet Turkije op dit moment als veilig derde land? Ook ik wijs daarbij op een bijzonder kritisch rapport dat gisteren in het Europees Parlement is besproken, het rapport van rapporteur Piri. Hoe gaan de Europese Unie, de Europese Commissie en in het bijzonder Nederland, in zijn rol als voorzitter, ervoor zorgen dat de verbeteringen die nodig zijn, worden gerealiseerd en kunnen worden afgedwongen?

Ik kom te spreken over het offensief in Syrië tegen strijders van Turkije. In de brief van de minister van Buitenlandse Zaken lees ik nog geen veroordeling van een mogelijk Turks-Saudische invasie. Ik vraag hem om die nu wel uit te spreken. Veroordeelt de minister een mogelijke, dergelijke invasie?

Bij Kilis is de grens gesloten. Tienduizenden Syriërs uit de stad Aleppo hebben zich verschanst in en rond Azaz. Nederland helpt Turkije met de opvang van Syrische vluchtelingen aan Turkse zijde. Het verzoek van mijn fractievoorzitter vorige week was om die hulp ook te organiseren aan Syrische zijde, want de mensen die daar zitten — tienduizenden mensen en als de bombardementen op de stad Aleppo aanhouden en de situatie verslechtert, worden dat mogelijk honderdduizenden mensen — moeten geholpen worden. Zij zitten in de val. Zij kunnen nergens heen. De premier zei: dat doen wij al, wij helpen al aan Syrische zijde. Daarop kom ik hier graag terug. Mij is zoiets namelijk nog niet gebleken. Het zou heel vervelend zijn als hier de indruk zou ontstaan dat de minister-president dat wel zegt, maar dat niet echt zo is. De motie-Roemer vroeg om hulp te bieden aan de Syriërs die vastzitten in Syrië. Die motie is afgelopen dinsdag verworpen, maar ik dien die met alle liefde opnieuw in.

Turkije vangt op dit moment 2,5 miljoen Syriërs op. Dat aantal zal richting de 3 miljoen gaan. Het steekt dan ook dat de minister-president en de minister van Defensie in

de pers maar blijven zeggen dat Nederland er alles aan doet om de migratiecrisis op te lossen, terwijl zij daarmee feitelijk maar één ding bedoelen. Mensen die vluchten voor oorlog, voor Amerikaanse, Russische, Turkse, Franse en nu ook Nederlandse bommen, mogen aankloppen voor bescherming, overal maar niet hier. De minister-president spreekt over ontwrichting van de Nederlandse samenleving: we kunnen het niet aan. De minister van Defensie sprak zelfs over een hel. Een hel! En intussen klaagt het kabinet over een gebrek aan draagvlak in de Nederlandse samenleving. Dat is niet zo gek als het kabinet erbij staat en zegt: nou, dit is de poort naar de hel, komt u maar binnen, en nu willen wij graag draagvlak organiseren. In dat opzicht is het niet zo gek dat dat draagvlak er niet komt. Waarom probeert het kabinet niet de echte problemen op te lossen? De problemen van honderdduizenden die het op dit moment niet redden in de regio; het aantal mensen van 460.000 waar de UNHCR ons over bericht. Deze mensen moeten dringend een plek vinden in een veilig deel van de wereld. Hoe zit het met die 160.000 mensen uit landen als Italië en Griekenland, die Nederland zal helpen herverdelen?

In december is de motie-Gesthuizen/Sjoerdsma aangenomen waarin de regering wordt gevraagd om zich zowel in Nederland als in EU-verband in te zetten voor naleving van het VN-Vluchtelingenverdrag. Hoe staat het met de uitvoering van die motie?

☐

De heer **Fritsma** (PVV):
Voorzitter. De premier staat weer op het punt om af te reizen naar de zoveelste EU-top, en dat is erg jammer. Het belangrijkste punt op die top is wederom de asielcrisis. Die crisis wordt echter niet opgelost door de Europese Unie, maar alleen maar erger gemaakt. Brussel heeft de afgelopen jaren immers alleen maar regeltjes en richtlijnen bedacht in het voordeel van asielzoekers en vreemdelingen. Asielzoekers worden nooit tegengehouden en hebben altijd recht op procedures en opvang. Ze kunnen op grond van de meest softe criteria verblijfsvergunningen in ontvangst nemen en dat geldt zelfs voor misdadigers onder hen. Met volle steun van het kabinet heeft de Europese Unie zich met dit wanbeleid zo zwak gemaakt dat het de asielcrisis nu maar door Turkije wil laten oplossen. Met dat land, met Turkije is er een deal gemaakt die te wanstaltig is voor woorden. In ruil voor heel veel geld, in ruil voor zicht op EU-toetreding, in ruil voor zicht op visumliberalisatie moet Turkije de migrantenstroom naar de EU beperken. Daarbij moeten Europese landen ook nog eens heel veel vluchtelingen van Turkije overnemen. In een brief van vandaag lezen we dat het kabinet helaas ook daarmee akkoord gaat. Dan rijst natuurlijk de vraag hoeveel dat er worden.

De EU en het kabinet zitten helemaal in de tang van Erdogan, die zich nu helemaal rijk kan chanteren. Ook onze premier is er met open ogen in getuind. Om die Turkijedeal aan de burgers te verkopen goochelt de premier voortdurend met cijfers en met termijnen waarbinnen de crisis moet worden opgelost. In december vorige jaar riep hij al dat de asielinstroom via Turkije toch echt binnen een paar weken omlaag moest. Dat lukte natuurlijk niet, waarna hij een maand later het blikje maar weer verder voor zich uit schopte. Toen was er de mededeling dat er nu toch echt binnen zes tot acht weken resultaat moest zijn. Die tijd is ook bijna voorbij en ondertussen weet helemaal niemand wat er gebeurt als ook dat weer niet lukt. Daar is het kabinet zelf nog het minst helder over. Het enige wat zichtbaar is, zijn de machteloosheid en het totale gebrek aan daadkracht van het kabinet.

De tijd van aanmodderen moet nu toch echt voorbij zijn. Houd op met zinloze EU-vergaderingen. Spiegel de burger niet steeds beterschap voor die vervolgens uitblijft. Haal een heel dikke streep door die gênante deal met Erdogan. Dat vraagt de PVV van de premier. Neem eindelijk het heft in eigen hand en kies voor Nederland. Sluit de eigen, Nederlandse grenzen en laat geen enkele asielzoeker mee toe. Ik hoor graag een reactie.

In tegenstelling tot onze premier durven veel Oost-Europese landen wél fors tegenwicht te bieden aan de ongekozen Brusselse bureaucraten. Die landen zeggen bijvoorbeeld dat ze hoe dan ook niet mee gaan doen aan het laten overkomen van asielzoekers uit Italië of Griekenland. Deze landen weigeren mee te doen aan de Brusselse politiek van dweilen met de kraan open. Het patriottisme leeft er. Het is prachtig om te zien dat steeds meer landen zich niet langer als eenheidsworst laten inpakken in gezamenlijk EU-beleid, beleid dat faalt op alle fronten. Veel landen willen hun eigen vrijheid terug. Veel landen willen hun eigen grenzen terug. Daarmee is de EU aan het instorten, en dat is heel goed nieuws. Het komend referendum in het Verenigd Koninkrijk kan dat proces hopelijk nog wat versnellen.

De heer **Verhoeven** (D66):
Wat de heer Fritsma hier allemaal weer staat te verkondigen, is niet nieuw. Maar ik zit het toch week in, week uit allemaal maar weer aan te horen. Laat ik er dus toch maar weer eens een paar inhoudelijke vragen over stellen. De heer Fritsma zegt: Europa is machteloos en dit samen met Europa aanpakken is kansloos. Hij zegt: zeg het allemaal maar op, ga er niet meer heen, blijf lekker in Nederland en gooi de grenzen dicht. Dan moet je dus allerlei internationale verdragen opzeggen. Daar is de PVV over het algemeen niet zo gevoelig voor. Dan toch maar even de volgende vraag. De PVV wil de grenzen helemaal dicht doen. Hoe wil de PVV dat dan precies gaan doen? Amerika slaagt er niet in om de grens met Mexico te sluiten. Zelfs Noord-Korea krijgt de eigen grenzen niet dicht. Hoe ziet de PVV dat dan precies voor zich? Dit is namelijk een waanbeeld dat elke keer wordt opgeworpen. Ik wil gewoon weten hoe de PVV dat dan wil doen.

De heer **Fritsma** (PVV):
Dat hebben we vaak uitgelegd. Je kunt grensposten bemannen. Je kunt tussen grensposten surveilleren. Daarvoor kun je het leger en de marechaussee inzetten. Verder stop je gewoon met het in stand houden van asielopvang en met asielprocedures. Ik zeg nogmaals: dan komt er geen asielzoeker meer in en dan wordt hier niet één asielzoeker meer opgevangen. Dat is wat er logischerwijs moet gebeuren. Zelfs de fractie van de heer Verhoeven moet zien dat het een chaos is in Europa en dat het kabinet in Brussel een politiek steunt die enorm faalt. Wij schieten geen millimeter op. Hotspots, herverdelen van vluchtelingen? Het is waanzin, het werkt niet. Daarom moet je kiezen voor je eigen grenzen, inderdaad. Dat blijft de PVV herhalen zolang het nodig is.

De heer **Verhoeven** (D66):
D66 wil de eigen grenzen natuurlijk niet dicht, D66 wil samenwerken met andere landen en D66 wil handel drijven. Ik heb het nu echter even over wat de PVV wil. Die zegt dat het kan, die beweert keer op keer dat het mogelijk is om fysiek de grenzen te sluiten met grensposten en het leger. Ik zei het net al, Amerika krijgt de grens met Mexico niet dicht. Hoe denkt de PVV ervoor te zorgen dat de Nederlandse grens — op allerlei plekken zijn grensovergangen — dichtgaat? Hoe gaat de PVV dat waarmaken? Het klinkt wel goed, maar het is nog nooit goed uitgewerkt. Dat zou u ook moeten willen.

De heer **Fritsma** (PVV):
Ik vind het jammer dat D66 onze Defensie en onze Koninklijke Marechaussee onderschat. Natuurlijk is ons leger, is onze marechaussee in staat om dat te doen. Natuurlijk kunnen er grensposten worden bemand. Natuurlijk kan daartussen worden gesurveilleerd zodat je asielzoekers werkelijk kunt tegenhouden. Nogmaals, als wij die asielprocedure van tafel halen, als wij geen asielopvang meer bieden, komen ze niet eens meer naar Nederland. Dat is wat de PVV voorstaat en dat blijven wij herhalen. Nogmaals, wij hebben deze chaos niet gecreëerd, dat hebben fracties zoals de uwe gedaan met dat opengrenzenbeleid waar wij nu de wrange vruchten van plukken.

De **voorzitter**:
Mijnheer Verhoeven, ik denk dat u niet erg tot elkaar komt, maar gaat uw gang.

De heer **Verhoeven** (D66):
Voorzitter, soms is het in een debat niet nodig om tot elkaar te komen maar elkaar tot het uiterste te dwingen om datgene wat allemaal zo lekker klinkt hier in de Kamer, wat zo lekker klinkt voor de camera, wat zo lekker klinkt in de media, eens even uit te werken op het juiste niveau om te zien of het wel of niet werkt. Ik vind dat dat vandaag moet gebeuren. Ik vind dat de heer Fritsma daarom al mijn vragen hierover moet beantwoorden …

De heer **Fritsma** (PVV):
Graag!

De heer **Verhoeven** (D66):
… want het is allemaal klinkklare nonsens. Los van het feit dat D66 een totaal ander beeld heeft van hoe je dit probleem internationaal zou moeten oplossen en alles wat daarvoor nodig is, blijf ik zeggen dat wat de PVV zegt te kunnen, onmogelijk is. Ik vind het slecht dat de PVV iedereen een rad voor ogen draait met een oplossing die nooit gerealiseerd zal kunnen worden. Ik vraag de heer Fritsma dan ook maar eens heel duidelijk te zijn over alle stappen die gezet worden om "de grenzen dicht", die woorden, waar te maken, want ik heb het nog nooit gezien.

De heer **Fritsma** (PVV):
Dat heb ik net uitgelegd. De heer Verhoeven heeft het over het Vluchtelingenverdrag. Wij hebben jaren geleden al een motie ingediend om dat op te zeggen. Dat kan gewoon, dat kan eenzijdig, daar heb je niet eens andere landen voor nodig. Nogmaals, verdragen zijn op te zeggen. Wij kunnen nu beginnen met het sluiten van de grenzen. De heer Verhoeven heeft het over regels en verdragen. Moet je kijken wat Duitsland doet! Duitsland gooit de Dublinverordening overboord. Dat zijn regels die overboord worden gegooid, maar dan mag het plotseling wel van D66. Als het in het voordeel is van asielzoekers en vreemdelingen, mag alles. Dat is de hypocrisie die ik nog even wil aanstippen. De regels die wij in Nederland hadden voor het toelaten van asielzoekers heeft uw fractie eveneens gewoon overboord gegooid. In 28.000 gevallen is er een generaal pardon verleend. In 28.000 gevallen heeft de rechter gezegd "er is geen grond voor verblijf, u moet Nederland verlaten", maar uw fractie zegt: trek je niets aan van de rechter, gooi de rechterlijke uitspraken maar door de shredder. Dat is beleid overboord gooien, dus kom bij mij niet aan met de opmerking dat iets wel of niet kan.

De **voorzitter**:
Gaat u verder.

De heer **Fritsma** (PVV):
Ik zei al dat het prachtig is om te zien dat veel landen in Europa zich niet langer als eenheidsworst laten inpakken in gezamenlijk EU-beleid. De EU is aan het instorten en dat is prachtig nieuws. Het aankomend referendum kan het versnellen, dat heb ik ook gezegd. Het einde van de EU is voor de PVV een reëel vooruitzicht en een mooi vooruitzicht waarop de premier wat de PVV betreft vooruit moet lopen. Bevrijd van de EU kan het herstel beginnen richting een vrij, welvarend en veilig Nederland. Een Nederland zonder massa-immigratie, zonder asielinvasies en zonder islamisering. Daar is de PVV klaar voor.

☐

De heer **Bontes** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Voorzitter. Zonder enige schaamde geeft premier Rutte toe aan de pure chantage van Turkije. De EU wordt als een kleine jongen afgebluft. Het is een uiterst gevaarlijk spel. De Turken krijgen wat zij willen, namelijk vele miljarden en zicht op Turkse toetreding. Volgens de Turkse premier zijn hier vorige week zelfs grote stappen in gezet. Het enige wat de EU binnenhaalt, zijn nieuwe Turkse dreigementen om de poorten naar Europa helemaal open te zetten. De onderhandelingen zijn doordrenkt met slapheid en angst. Het is vreselijk om te zien. Wij zeggen tegen de premier: buig niet langer voor Turkije, geef het land geen eurocent meer en maak het nooit lid van de EU.

Het regime van Erdogan laat zijn dubbele agenda ook zien in Noord-Syrië. Daar worden de heldhaftige Koerden gebombardeerd. Waarom zwijgt het kabinet over deze laffe aanvallen? Neem nu eens krachtig afstand van de Turkse alliantie met ISIS. Ik krijg hierop graag een reactie van de minister-president.

Zelfs de NAVO moet nu ingrijpen in de asielcrisis. Maar waarom gaat zij de boten met asielzoekers niet terugsturen naar de Turkse kust? De NAVO moet een vlootblokkade samenstellen waar niks of niemand doorheen komt. Ik krijg hierop graag een reactie van de minister-president.

Een aantal landen neemt eindelijk krachtige maatregelen. Sinds Zweden grenscontroles heeft ingevoerd komen er 90% minder migranten binnen. Frankrijk zet een totale stop op de opname van asielzoekers. Ook de Oost-Europese landen verweren zich moedig tegen de plannen van Merkel en willen een Bulgaars-Macedonisch hek bouwen. Wij zeggen: sluit ook de Nederlandse grenzen, kom nu eindelijk eens op voor de belangen van de eigen bevolking.

De verdragen van Maastricht, Schengen en Dublin zijn mislukt. Een brexit is in zicht. Het einde van de Europese Unie komt zo steeds dichterbij. Dat is heel mooi nieuws voor Nederland.

☐

De heer **Bisschop** (SGP):
Voorzitter. Ik wil het over drie thema's hebben: allereerst migratie, vervolgens Turkije en als laatste het Verenigd Koninkrijk.

"Natuurlijk kun je migratie stoppen". Ik citeer een recentelijke kop uit een van de landelijke dagbladen. De kernboodschap van dat artikel was: de EU moet allereerst de bewaking van haar buitengrens op orde brengen en bovendien de migratieproblemen bij de wortel aanpakken. De SGP is sterk voorstander van beide maatregelen. De Schengenzone kan niet functioneren zonder gedegen bewaking van de buitengrenzen. Daarbij is samenwerking tussen Europese lidstaten onontbeerlijk. Te denken valt aan harmonisering van procedures, werkwijze en investeringen in grensbewaking, maar naar ons oordeel blijft die grensbewaking primair een verantwoordelijkheid van de lidstaten.

De regering beaamt dat en daarom is het des te opmerkelijker dat het kabinet dan wel akkoord wil gaan met een mogelijk eenzijdig besluit tot grensinterventie door Frontex in een lidstaat, ook als die lidstaat dit niet wil. Dat druist mijns inziens direct in tegen het subsidiariteitsbeginsel en ondermijnt de soevereiniteit van de lidstaten. Ik vraag de minister opnieuw naar zijn visie op de door de Europese Commissie gekozen rechtsbasis in relatie toe de soevereiniteit van de lidstaten. Waarom kiest de minister bij langdurig zwakke grenscontrole voor inperking van nationale bevoegdheden, in plaats van die lidstaat, al dan niet tijdelijk, buiten het Schengengebied te zetten? In het President's Report van 13 februari wordt het belang van goede terugkeermechanismen voor migranten genoemd. Wat gaat de minister in Europees verband doen om het beleid hierop verder aan te scherpen?

Ik kom op mijn tweede punt: Turkije. De samenwerking met Turkije zoals die gestalte krijgt, is bitter noodzakelijk, maar het kan geen samenwerking zijn tot elke prijs. We zijn het ermee eens dat Turkije politieke en financiële steun krijgt bij het hanteerbaar maken van de vluchtelingencrisis. Tegelijkertijd is politieke druk nodig voor het verbeteren van de algemene mensenrechtensituatie en ook wat de zorgwekkende Turkse militaire acties in Syrië betreft. Als het westen niet uitkijkt, sleept Turkije de NAVO zomaar een grondoorlog is; dat is in elk geval de ambitie die Turkije recentelijk uitsprak. Ik zou zeggen: als ze behoefte hebben aan grondtroepen, zouden ze een beroep kunnen doen op de Syrische Koerden die tegen een gemeenschappelijke vijand strijden, in plaats van die te bombarderen. Wat de SGP betreft mag het nooit zo zijn dat we in een grondoorlog worden gerommeld. We moeten de regionale sleutelpositie van Turkije erkennen maar tegelijkertijd letten op de vele andere politieke en economische belangen die het land nastreeft. Alles blijft er onverminderd op wijzen dat Turkije niet geschikt is voor het EU-lidmaatschap. Deelt de minister die opvatting?

Mijn laatste punt gaat over het Verenigd Koninkrijk. Ik ga daarmee van de oost- naar de westgrens. Het is essentieel dat Europa tegemoetkomt aan de eisen van het Verenigd Koninkrijk zodat ook Nederland en andere Europese lidstaten van die overeenkomst profiteren. Dat is goed voor de EU als geheel. Het is goed om van een logge kolos die voortdurend macht naar zich toetrekt weer een geheel te maken dat dienstbaar is aan de lidstaten, die samen de EU vormen. Anders dan het kabinet meent de SGP dat zorgen over de impact van EU-besluitvorming op lidstaten ook meegenomen moeten worden als die de ontwikkeling van de eurozone remmen of belemmeren, ook omdat zulke zorgen vaak juist gaan over deze ontwikkelingen van en binnen de eurozone. De SGP steunt het voorstel voor invoering van EU-doelstellingen voor de reductie van regeldruk vanuit de EU voor meer concurrentiekracht. De SGP is ook voor een subsidiariteitsmechanisme om de positie van de nationale parlementen verder te versterken of opnieuw te versterken en om zo de nationale soevereiniteit te waarborgen. Daarnaast is de SGP voor invoering van een waarborgmechanisme tegen de negatieve effecten van verschillen in nationale sociale stelsels die leiden tot migratiestromen. Dat zijn allemaal wensen die het Verenigd Koninkrijk ook op tafel heeft gelegd. Al met al zegt de SGP: juist als we het Verenigd Koninkrijk in de EU willen houden, moeten we aan de gestelde eisen tegemoetkomen, zeker als het gaat om de versterking van de nationale soevereiniteit en een consequentere toepassing van het subsidiariteitsbeginsel. Ik krijg hier graag een reactie op van de minister. Ik voeg daar de volgende vraag aan toe. Worden wij door de wensen van het Verenigd Koninkrijk niet juist genoodzaakt om op zijn minst grondiger na te denken over het vastleggen van de grenzen aan Europese integratie? Dat hele mechanisme dat ervoor zorgt dat de macht van de EU voortdurend verder uitdijt, moet een keer stoppen.

De heer **Verhoeven** (D66):
De heer Voordewind van de ChristenUnie had het ook al over de niet te stoppen integratie binnen de Europese Unie. Ik vind dat dat beeld niet helemaal aansluit bij de realiteit op dit moment. We hebben een gezamenlijke oplossing nodig voor het probleem van de vluchtelingenstroom. We hebben een gezamenlijke oplossing nodig voor het aanpakken van terreur. We kunnen een gezamenlijke oplossing vinden voor het versterken van onze energie-inkoop. Dat gebeurt allemaal niet. Waarom wordt er dus nog steeds gesproken van "verdere Europese integratie", terwijl de lidstaten — Nederland maakt zich daar ook schuldig aan — juist voortdurend op de rem staan? Waarom brengt de SGP dat beeld de hele tijd naar voren?

De heer **Bisschop** (SGP):
Dat beeld wordt gevormd door de wijze waarop vanuit de EU zelf geacteerd wordt. Daardoor zijn veel nationale parlementen — ik merk dat ook in deze Kamer — alert op het gevaar dat er steeds weer stapje bij stapje allerlei taken naar Europa gaan. Uit alles blijkt dat de doelstelling van Europa gericht is op politieke eenwording, of in ieder geval op een soort bondsstaat waarbij er een soort Verenigde

Staten van Europa ontstaat. Dat merk je aan allerlei maatregelen die worden voorgesteld. De doelstelling van veel lidstaten is echter een gezonde samenwerking. Europa is een macht in zichzelf geworden. Daar moet je afstand van nemen. Als de EU zich neerlegt bij en zich tevreden stelt met een duidelijke vorm van samenwerking en duidelijk afgebakende bevoegdheden, denk ik dat besluitvorming, ook op het terrein van energie en terreurbestrijding, veel soepeler zou gaan. Mijn laatste vraag aan de minister ging daarover.

De heer **Verhoeven** (D66):
De heer Bisschop zegt dat Europa een macht in zichzelf is geworden. Ik zie het bijna precies tegenovergesteld. Ik vind dat Europa heel onmachtig is om problemen aan te pakken die wel degelijk op het bordje van Europa moeten liggen, namelijk grensoverschrijdende problemen. Ik vind het heel raar dat we bijvoorbeeld na de aanslagen in Parijs niet de stap hebben gezet naar het uitwisselen van informatie tussen de nationale inlichtingendiensten. Die stap in Europese samenwerking hebben we nagelaten. Is de heer Bisschop het niet met mij eens dat we een aantal problemen wel degelijk op Europees niveau moeten oplossen in plaats van dat we elke keer doen alsof Europa maar doordendert terwijl het in feite gewoon onmachtig is geworden om de problemen van de mensen op te lossen?

De heer **Bisschop** (SGP):
Dan zou je ook de vraag kunnen stellen hoe het komt dat de lidstaten er niet toe bereid zijn om over te gaan tot een dergelijke uitwisseling; het concrete voorbeeld dat de heer Verhoeven gaf. In mijn analyse is de reden daarvan dat men zeer beducht is dat er opnieuw een Europese macht, een Europees orgaan, ontstaat die ingrijpt in allerlei nationale bevoegdheden. Dat houdt in feite in dat je als land, als natiestaat opnieuw eigen soevereiniteit inlevert. Daar zit de grote beduchtheid. Ik kan die zeer goed begrijpen.

De heer **Verhoeven** (D66):
Ik kan die beduchtheid ook best begrijpen, maar als we aan de Europese mensen vragen of zij een oplossing willen voor de risico's en de gevaren van terreur en voor de ongecontroleerde stroom vluchtelingen, dan zeggen zij allemaal "ja". Als u beweert, bijna net als de PVV, dat dit alleen maar op nationaal niveau kan zonder die Europese samenwerking te willen, dan heb ik u hopelijk verkeerd begrepen. Dat de angst voor onnodige integratie terecht is, ben ik helemaal met u eens. Maar laten we een aantal zaken die wel degelijk grensoverschrijdend zijn en dus op het bordje van de Europese Unie liggen, ook gewoon met de Europese Unie oplossen.

De heer **Bisschop** (SGP):
Voorzitter. Sta mij toe dat ik de heer Verhoeven geruststel met de mededeling dat hij mij op het punt van afwijzen van de Europese samenwerking verkeerd heeft begrepen.

De **voorzitter**:
Dat sta ik u toe.

De heer **Bisschop** (SGP):
Dank u zeer. Ik wijs de krachten die verder gaan richting Europese integratie ten koste van nationale soevereiniteit krachtig af, maar ik ben een warm pleitbezorger van Europese samenwerking op voet van gelijkwaardigheid van de lidstaten.

☐

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Voorzitter. Het stormt in Europa. Het gaat vandaag over twee thema's: de zogeheten brexit en de migratie. De vraag is of het goed gaat op die terreinen. Eurocommissaris Timmermans zei niet zo lang geleden dat het Europese project ook weleens zou kunnen stranden. Ik merkte zojuist dat sommige partijen daar een beetje op zaten te wachten. Europa levert Nederland best veel op. Volgens het Centraal Planbureau hebben we ongeveer 50 miljard aan economische groei te danken aan de EU. Die zouden we kwijt zijn als de EU in elkaar stort. Dan zijn de banen weg, maar ook de belastinginkomsten. Dan zouden we 20 miljard moeten bezuinigen. De partij die zojuist riep dat de EU misschien uit elkaar valt, wist vier jaar geleden niet hoe snel zij uit het Catshuis moest weglopen toen zij een beduidend lager bedrag moest bezuinigen. Ik ben dus benieuwd wat er dan gaat gebeuren met die partij.

De discussie over de brexit is een spannende. In het Verenigd Koninkrijk is de positie van David Cameron niet jaloersmakend. Zijn eigen partij is verdeeld. Die verdeeldheid loopt tot in zijn kabinet.

De heer **Fritsma** (PVV):
Er werd gevraagd wat er met mijn partij gebeurt als de EU ineenstort. Het antwoord is simpel: dan is het feest, want dan zijn wij eindelijk bevrijd van die rare Brusselse regels die ons land kapotmaken. Dan zijn wij bevrijd van de massa-immigratie. Dan zijn wij bevrijd van de asielinvasie. Dan zijn wij bevrijd van de islamisering. Die negatieve dingen die ons overspoelen, zijn immers rechtstreeks afkomstig van EU-beleid. Ik voelde mij dus geroepen om de vraag van de heer Mulder te beantwoorden. Dat heb ik bij dezen gedaan.

De **voorzitter**:
Dat dubbelt een beetje met uw betoog van zojuist.

De heer **Fritsma** (PVV):
Mijn collega van de VVD moet natuurlijk geen vragen meer stellen als hij geen behoefte heeft aan dit antwoord.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Wij zijn dan 50 miljard aan economische groei kwijt. Over de vuist gerekend gaat 40% van het bnp naar de belasting- en premie-inkomsten voor de zorg. Volgens mij vindt de PVV de zorg altijd belangrijk en daar gaat dat naartoe. Voor een deel wordt de zorg dan onbetaalbaar. Dan zul je daarop moeten bezuinigen. Ik ben benieuwd wat de PVV dan doet en of zij dan nog steeds staat te juichen.

De heer **Fritsma** (PVV):
Er zijn ook andere cijfers, die mijn fractie heeft laten berekenen. Daaruit blijkt dat dit juist geld oplevert. Laat ik u dit zeggen: als wij niet de massa-immigratie en de asielinvasie hadden gehad, waarvoor uw partij verantwoordelijk is, hadden we miljarden bespaard. Uw partij laat tot op de dag van vandaag de grenzen wagenwijd openstaan. De opvang van één enkele asielzoeker kost tienduizenden euro's per jaar en dan vraagt u naar bezuinigingen. Houd daar eens mee op! Sluit de grenzen! Stop met de massa-immigratie! Moet u eens zien hoeveel geld u overhoudt als u eindelijk het lef hebt om dat te doen.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
De EU levert ons per jaar 50 miljard op. De PVV wil daar, al schreeuwend, afstand van nemen. Dat kun je doen.

Ik zei al dat de positie van David Cameron niet jaloersmakend is. Wat de VVD betreft, blijft het Verenigd Koninkrijk in de Europese Unie. Er is een deal in de maak met het Verenigd Koninkrijk. De VVD kan goed met dat pakket leven. Sterker: je zou bijna denken dat de heer Cameron in het VVD-verkiezingsprogramma heeft geshopt, want hij wil meer concurrentie, versobering van de sociale zekerheid en een ingroeimodel, dat ook in ons verkiezingsprogramma staat. Hij wil de kinderbijslag niet meer indexeren. Dat zijn, net als de rodekaartprocedure, voorstellen waar wij achter staan. Nog los van het streven om het VK in de EU te houden, vinden wij de voorstellen van het VK dus goed. Daarom sluit ik mij aan bij de vraag van de heer Voordewind of die maatregelen niet alleen gaan gelden voor het Verenigd Koninkrijk, maar ook voor Nederland. Sterker nog: wat vindt het kabinet ervan om, als het Verenigd Koninkrijk na het referendum onverhoopt uit de EU treedt, dit pakket toch van toepassing te verklaren in Europa? Ik krijg graag een reactie op deze twee vragen.

De heer **Verhoeven** (D66):
De heer Mulder hield een prachtig pro-Europees betoog. Ik feliciteer hem van harte daarmee; het is goed om dat te horen. De VVD is echter heel enthousiast over de voorstellen van de Britten. Wil de VVD alle voorstellen ten koste van alles overgenomen hebben? Dan maak ik mij een beetje zorgen, want we sturen onze premier morgen naar die top. We kennen onze premier als een soepele onderhandelaar, die weleens meegaand wil zijn met andere partijen. Dan krijgt Cameron dus gewoon volledig zijn zin ten koste van allerlei zaken die wij in de Europese Unie nu goed hebben geregeld. Is dit voor de VVD een blanco cheque voor de premier, gewoon "gaan met die banaan"? Is er nog enig punt van kritiek ten aanzien van het voor de economie belangrijke vrije verkeer of is het gewoon hartstikke goed?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik heb het wel gezegd. Een groot deel van de voorstellen kunnen zo uit het verkiezingsprogramma van de VVD komen: het ingroeimodel, de kinderbijslag, meer concurrentie, minder regels. De enige vraag die wij nog hebben, heeft betrekking op het level playing field voor de banken; daar moeten we voor oppassen. Daar is discussie over: wat doet Groot-Brittannië op dat vlak? Voor de rest ziet het pakket er best goed uit.

De heer **Verhoeven** (D66):
Ja? Dat geldt ook voor het voorstel van de Britten om als niet-euroland mee te praten over de besluiten die de eurozone neemt? Dat vindt de VVD ook prima? De VVD is vaak bang voor het overdragen van soevereiniteit. Dit is ook een vorm van overdragen van soevereiniteit. Je laat de pond dan namelijk meepraten over de euro.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Daar moet je voorzichtig mee zijn, maar de punten die ik net noemde — soevereiniteit, sociale zekerheid, concurrentie — kunnen wij omarmen.

De heer **Verhoeven** (D66):
Dat punt waar je voorzichtig mee moet zijn, is morgen aan de onderhandelingstafel natuurlijk van belang. Ik denk dat het als volgt gaat. Cameron zegt: ik wil een deal. Onze premier zit daar en denkt "nou, dat is eigenlijk wel een goed idee; ik ben van de VVD, ik zie dat wel zitten". Hij laat dit dan zomaar passeren. Laat de VVD dat dan ook gebeuren vandaag? Vindt de VVD het prima dat de Britten mee kunnen praten over de eurozone, of trekt de VVD toch wel ergens een grens? Anders is het een blanco cheque.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik noemde net al de ruimte die de premier heeft. Het is te makkelijk wat D66 doet. D66 spreekt over chantage door het Verenigd Koninkrijk. Het moet toch van twee kanten komen. Je kunt hier niet zeggen: ik ben er allemaal tegen, klaar; dan moet het Verenigd Koninkrijk er maar uit. Dat is te makkelijk. Je zou hier iets moeten bedenken waar zowel de Europese Unie en Nederland als het Verenigd Koninkrijk mee uit de voeten kunnen. Je kunt niet alleen maar zeggen: het is chantage, schande. Mijn fractie denkt dat het verstandig is om het Verenigd Koninkrijk erbij te houden.

De heer **Klaver** (GroenLinks):
Het is een tikkeltje opportunistisch, zou ik bijna willen zeggen. De heer Mulder zei dat het de voorstellen zijn uit het verkiezingsprogramma van de VVD en dat de VVD er dus mee kan instemmen. De simpele vraag is echter de volgende. Wat nou als Polen zich volgende week tot de EU en Nederland wendt en zegt: wij stappen uit de Europese Unie als de regels niet worden aangepakt en Polen niet meer vrijheid krijgt op het gebied van de media? Wat zegt de VVD dan?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Daar kan ik beter niet op ingaan, want dan breng ik de Polen nog op een idee. Het lijkt mij dus onverstandig om die wat-alsvraag hier te beantwoorden.

De heer **Klaver** (GroenLinks):
Deze wat-alsvraag is wel heel relevant. De VVD zegt dat wij de Britten er koste wat het kost bij moeten houden en dat wij daarover moeten spreken. De VVD zegt dat ook nog eens zaken worden voorgesteld die zij zelf wil en dat wij hierin dus moeten meegaan. Maar zeker als grootste regeringspartij heeft de VVD toch een grotere verantwoordelijkheid? Dan moet zij toch niet alleen nagaan of zij het eens

is met wat de Britten voorstellen, maar toch ook kijken naar de precedentwerking? Hoe gaan andere landen binnen de Europese Unie hier straks mee om? Krijgen wij geen race naar de bodem die er inderdaad voor zorgt dat de Europese Unie steeds verder wordt uitgekleed, zodat wij steeds minder een eenheid vormen en de Europese Unie uiteindelijk misschien wel uit elkaar valt? Dat is toch niet wat de VVD wil. Ik vraag daarom aan mijn collega om hier toch wel op in te gaan. Wat betekent het dat wij nu onderhandelen met het Verenigd Koninkrijk? Mogen andere landen daar ook aanspraak op maken? Mogen andere landen ook hun wensen kenbaar maken?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Het is onverstandig om dat te zeggen. De situatie in Groot-Brittannie is zoals die is. De heer Verhoeven noemde dat een verkiezingsstunt. Ja, ik kan inderdaad zeggen dat de heer Cameron een hoog spel speelt. De Britten noemen dat brinkmanship: langs de rand van de afgrond gaan om iets binnen te krijgen. De vraag is of het good brinkmanship is. Dat zal moeten blijken. Ik wil andere landen niet op het idee brengen om dit soort dingen ook te doen, maar dat is natuurlijk aan die landen zelf.

De heer **Klaver** (GroenLinks):
De heer Mulder zegt dat hij andere landen op ideeën gaat brengen, maar hij moet zichzelf niet overschatten. Ik denk dat dit idee allang leeft. Als zij zien hoe succesvol het Verenigd Koninkrijk in deze onderhandelingen kan zijn, dan zouden zij daar ook weleens toe kunnen overgaan.

Ik rond af, voorzitter, want met vragen kom ik hier niet doorheen. De collega van de VVD wimpelt het af. Ik zou hem willen meegeven om heel voorzichtig te zijn met wat hij weggeeft. Want onderhandelen met het mes op de keel zorgt er meestal voor dat je anderen laat zien dat je zwak bent en dat ook zij kunnen binnenhalen wat zij willen.

De **voorzitter**:
Wat in dit parlement gebeurt, wordt ook door andere landen gevolgd.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik heb het eerder gezegd: men speelt hoog spel. Ook voor de premier van het Verenigd Koninkrijk is dit een alles-of-nietsspel. Je kunt je afvragen of dat verstandig is, maar het is nu gebeurd. Dat is de situatie waar wij nu mee te maken hebben.

Ik ga in op de migratie. Vorige week donderdagavond is hierover uitgebreid gesproken. De VVD maakt zich grote zorgen over de verwachte voorjaarspiek in de asielstroom. Het wordt tijd dat deze stroom af gaat nemen, nu de grenzen van de draagkracht voor de samenleving zijn bereikt. De VVD pleit al een jaar voor de afspraak tussen de EU en andere landen over de opvang van vluchtelingen in eigen regio. Daarom zijn wij ook voor een Europese oplossing met Griekenland en Turkije: opvang in de regio, hotspots, terugkeer en een door de NAVO versterkte grens- en kustwacht. Wie in Europa open grenzen wil, moet de buitengrenzen bewaken.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Hoe kijkt de heer Mulder in dit verband aan tegen de acties die Turkije, waartoe wij toenadering zoeken, nu uitvoert in Syrië tegen de Koerden?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Daar staan wij niet vrolijk van te kijken, om het maar mild te zeggen.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Wat zou dat in de ogen van de heer Mulder moeten betekenen voor de per april voorgenomen heropening van de onderhandelingen met Turkije?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Daarover zijn vorige week veel woorden gezegd. De heer Voordewind citeerde zojuist al mijn fractievoorzitter die over Turkije zei: nooit. Dat is dus helder. Tegelijkertijd hebben we Turkije nodig. Als je de migratievraagstukken wilt oplossen, ontkom je niet aan Turkije. Je zal dus met Turkije moeten blijven koffie- of theedrinken en het moeten wijzen op zijn verantwoordelijkheden, of je dat nu leuk vindt of niet. We hebben het nodig voor het oplossen van de asielproblematiek.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Vindt de VVD dat onder deze omstandigheden, waarin Turkije alle internationale normen en waarden met voeten treedt, aan Turkije het signaal moet worden gegeven dat er per april opnieuw kan worden onderhandeld over toetreding tot de Europese Unie?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ook daarover is heel veel gezegd. We moeten niet marchanderen met de toetredingscriteria. Mijn fractievoorzitter heeft "nooit" gezegd, dus wat dat betreft is het helder wat de VVD vindt van de eventuele toetreding van Turkije tot de Europese Unie. We moeten echter wel blijven praten met Turkije, want we hebben het nodig. Maar we moeten niet marchanderen met de criteria en er moeten ook geen verdere stappen ondernomen worden richting toetreding.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
De heer Mulder zegt: geen verdere stappen richting toetreding. Ik wil hem er even aan helpen herinneren dat de toetredingsonderhandelingen per april worden heropend. We hadden vorige week nog niet de casus dat Turkije zelf bommen gaat gooien op Syrië tegen de Koerden, terwijl Nederland diezelfde Koerden in Irak aan het trainen is. De heer Mulder zegt dan: ja sorry, we hebben de Turken nodig. En hij zegt hier ook dat we vanaf april wél weer gaan onderhandelen met de Turken, het openen van hoofdstukken heet dat concreet, over maar één woord: "toetreding".

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Nee, er wordt niet gemarchandeerd met criteria. De VVD heeft vorige week al "nooit" gezegd.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Voortgaand op die ferme uitspraak van de VVD, want dat was er wel eentje vorige week, ligt het ook voor de hand dat Nederland zou stoppen met die preaccessiegelden. We betalen Turkije van 2014 tot 2020 4,5 miljard aan onderhandelingsgelden voor zaken, bijvoorbeeld democratie en mensenrechten, waarmee het nu alleen maar slechter gaat. Vindt de VVD ook, na die ferme uitspraak van vorige week, dat we die preaccessiegelden moeten bekijken?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Je moet die twee dingen uit elkaar houden. We zijn duidelijk over de toetreding. Tegelijkertijd moet je constateren dat we Turkije nodig hebben. Voordat je dus drukmiddelen zet, moet je even goed bedenken waar je wilt uitkomen. Dat weten we voor wat betreft de EU-toetreding. Maar we hebben ze nodig. Je kunt dan wel stoer zeggen dat we dit of dat moeten doen, maar helpt dat om dat andere grote probleem op te lossen? Dat is de grote vraag. Die afweging moet je maken. Het is vaak niet en-en.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Als het gaat om de vluchtelingenproblematiek, begrijp ik dat. De Europese Unie heeft die 3 miljard daarvoor bestempeld, dus die moet daar ook voor worden gebruikt. Het is goed dat dit bedrag in tranches wordt uitgekeerd, zodat we kunnen zien of dat ook gebeurt. Maar de VVD heeft vorige week klip-en-klaar gesteld dat Turkije nooit lid kan worden van de Europese Unie. We hebben die 4,5 miljard voor Turkije gereserveerd om lid van de Europese Unie te worden. Hoe rijmt de heer Mulder die twee zaken? Als je al weet dat de uitkomst is dat het geen lid moet worden, is dat toch weggegooid geld? Daar zijn die preaccessiegelden namelijk voor.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
De wereld is niet zo ideaal als je zou willen. Wij willen Turkije liever niet bij de Europese Unie, maar we hebben het wel nodig voor een ander probleem. Dan moet je oppassen wat je doet. Je moet duidelijk zijn met betrekking tot die toetreding en voor de rest goed bekijken wanneer het verstandig is om welke drukmiddelen in te zetten. Was de wereld maar zo zwart-wit als de heer Voordewind zou willen.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Dan hadden we misschien een heel andere wereld gehad, maar dat daargelaten. Dit is aan elkaar gekoppeld, maar ik koppel het niet aan elkaar. Die toetredingsgelden, die 4,5 miljard, zijn bestemd om Turkije naar de Europese Unie te leiden. Ik leg die link niet. Kijk, je kunt er verschillende redenen voor hebben om de relatie met Turkije open te houden, maar om te kunnen blijven praten met Turkije kun je ook andere instrumenten gebruiken, zoals bilaterale verdragen of Europese verdragen.

De **voorzitter**:
Wat is uw vraag?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Mijn vraag is: waarom koppelt de heer Mulder die twee zaken, de toetredingsgelden en het lidmaatschap van de Europese Unie, van elkaar los, terwijl die zaken feitelijk gekoppeld zijn?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ik heb dat net duidelijk verteld.

De heer **Fritsma** (PVV):
De VVD-fractie is vrij diep gezonken door te zeggen dat we Turkije nodig hebben, dat we de Turkse tiran Erdogan nodig hebben. Wat is dat voor onzin? We moeten ons natuurlijk niet afhankelijk maken van hem of van de EU. Nu mijn vraag. Helaas maakt het kabinet zich ook afhankelijk van Erdogan. Vandaag heeft het zich in een brief zelfs bereid verklaard om asielzoekers over te nemen van Turkije. Wat vindt de VVD-fractie daarvan? Ik hoop dat ze de premier terugfluit op dit punt, want we nemen nu al vluchtelingen over van Italië en Griekenland, en nu komt Turkije er ook nog eens bij.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
De vraag is wat de ideale oplossing is. De PVV begint over het dichtdoen van de grenzen. Ik heb al gezegd wat dit kost. Je kunt het ook fysiek bekijken. Er gaan per dag 400.000 voertuigen over de grens. Dat worden dus rijen voertuigen en vrachtwagens. Onze ideale oplossing is om te proberen om het op te lossen met Griekenland en Turkije. Dat proberen we eerst. Daar gaat het ons om. Die oplossing is vele malen te verkiezen boven dichte grenzen, met rijen vrachtwagens voor de grens en alle economische gevolgen van dien.

De heer **Fritsma** (PVV):
Dat is nog geen begin van een antwoord op mijn vraag. Is de VVD-fractie het met het kabinet eens dat we asielzoekers moeten overnemen van Turkije of niet? Als dat zo is, hoeveel moeten dat er dan zijn? Wat vindt de VVD? 50.000? 100.000? 150.000? Geef eens duidelijkheid.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Er is vaak over dat laatste gesproken. Is het verstandig om een precies aantal te geven? Nee, want dan gaat het over het getal. Als je een oplossing wilt hebben voor Europa met quota, zul je vluchtelingen moeten overnemen, maar, en daarin zit het voorbehoud, dan moet eerst de ongebreidelde migratie over de Egeïsche Zee opgelost zijn. Dat is de eerste voorwaarde. De vraag is of dat gaat lukken op deze Europese top.

De heer **Fritsma** (PVV):
Ik stel twee heel eenvoudige vragen. Vindt de VVD het goed dat er vluchtelingen worden overgenomen van Turkije of niet? Zo ja, hoeveel? Dan zegt de heer Mulder: maar dan gaat het over getallen. Daar moet de VVD-fractie toch een mening over hebben? Kom op nou! Het wordt tijd dat zij een keer ergens over nadenkt.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Het is vaker geprobeerd om het vast te pinnen op een getal. Er is vaak over gedebatteerd, maar het is onverstandig om dat te doen. Voor de rest heb ik die vragen al beantwoord.

Tot slot sluit ik me aan bij een vraag van, ik meen, de collega van het CDA, over Visegrád. Hoe kijkt het kabinet aan tegen hetgeen Tsjechië, Slowakije, Polen en Hongarije doen met het afsluiten van de grens met Bulgarije en Macedonië?

Mevrouw **Gesthuizen** (SP):
Ik had gehoopt dat de heer Mulder nog nader zou ingaan op datgene wat ons te wachten staat wat betreft de operatie van de NAVO in de Egeïsche Zee. Mag ik een visie van de VVD op het punt of de NAVO nu wel of niet actief moet gaan helpen om boten terug te sturen en, zo niet, of de NAVO dan zou moeten gaan helpen bij het redden van drenkelingen in die zee?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Wat de VVD betreft helpt de NAVO met het terugsturen van boten en als er een drenkeling is kun je die niet laten zwemmen.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP):
Dus beide. Er moet sowieso een pushback komen richting Turkije van migranten die richting Europa gaan, ook op het moment dat nog niet is vastgesteld dat Turkije een veilig derde land is, en intussen moeten er wel mensenlevens gered worden?

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Ja. Wij willen een pushback. Dus terug naar Turkije als je wordt opgevangen in de Egeïsche Zee.

De heer **Verhoeven** (D66):
Ik heb nog even rustig nagedacht over het betoog van de heer Mulder. Volgens mij zit er in dat betoog een soort onvolkomenheid, een soort inconsistentie, en daar wil ik de heer Mulder toch op bevragen. Hij zegt eerst dat de Europese Unie 50 miljard aan handel en inkomsten waard is. Dat is hartstikke mooi. Vervolgens zegt hij: ik geef de premier een blanco cheque om morgen te onderhandelen om de Britten erbij te houden, omdat we het zulke goede plannen vinden. Ik ben het wel een beetje eens met de heer Klaver; is het dan niet juist de deur openzetten naar het uit elkaar laten vallen van Europa ten koste van die 50 miljard die de heer Mulder zo belangrijk vindt? Dan gaan andere landen dat namelijk ook doen. Dus zit daar niet een spanningsveld? Ik vraag de heer Mulder daar wat dieper op in te gaan om als grootste partij in dit land duidelijkheid te scheppen.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
Wij zijn regeringspartij en zitten er niet op te wachten dat landen uit de EU gaan. Echter, nu de premier van het Verenigd Koninkrijk dit zo heeft gezegd — u noemde het een stunt, ik noem het hoog spel — heb je met die situatie te dealen. Je kunt het niet terugdraaien. In die situatie waarin hoog spel wordt gespeeld, vinden wij het toch belangrijk dat het Verenigd Koninkrijk erbij blijft. Dat heeft een bepaalde prijs. Wij vinden die prijs niet zo hoog. Ik schetste al dat het voorstellen zijn die zo uit het VVD-verkiezingsprogramma hadden kunnen komen.

De heer **Verhoeven** (D66):
Ik zeg dan: de volgende stap is dat allerlei andere landen met allerlei andere wensenlijstjes kunnen komen, waarvan de VVD en bepaalde landen zullen kunnen zeggen dat de prijs dan wel te hoog is, waardoor er een reëel gevaar ontstaat van het uiteenvallen van de Europese Unie, zoals ook Timmermans geschetst heeft. Ik wil van de VVD graag horen of dat gevaar goed is doordacht op haar partijkantoor. Ik hoor nu namelijk een soort juichverhaal over de brexit, maar er zitten nog vijf andere landen op het vinkentouw. Dan wil ik toch van de VVD weten of zij heeft nagedacht over sommige landen die dan ook naar de premier toe gaan en zeggen: ik wil ook graag volgende week een deal over dit, dit en dit, graag even tekenen bij het kruisje. Dan heeft de premier overigens al een keer getekend bij het kruisje omdat u die blanco cheque heeft gegeven.

De heer **Anne Mulder** (VVD):
De situatie is zoals die is. Het standpunt van D66 is eigenlijk wel gemakkelijk: we willen ze er wel bij houden, maar we willen geen concessie doen. Dat kan niet allebei. Hier is dat aan de hand. We willen ze er graag bij houden. Groot-Brittannië speelt hoog spel, hoor, want straks komt uit het referendum inderdaad dat het er uit gaat. Dus ik raad geen land aan om het zo te doen.

De **voorzitter**:
Ik stel voor dat u hier in tweede termijn nog even op terugkomt, want dat heen en weer praten ...

De heer **Verhoeven** (D66):
Het was steeds in drieën, voorzitter. U verandert nu tijdens het spel de spelregels even?

De **voorzitter**:
Nee, nee, ik heb niks met u afgesproken en dit is nu voldoende uitgediscussieerd.

Ik geef het woord aan mevrouw Maij van de Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Voorzitter. Telkens als we hier staan bij een debat aan de vooravond van een Europese top lijkt het alsof het uur U is aangebroken voor de Europese samenwerking. Nu ook weer. Maar anders dan bij eerdere debatten zien we nu dat er beweging is op die belangrijke dossiers waar we over gaan praten, die twee slepende dossiers van migratie en het VK. Het is echt belangrijk voor de Unie om gezamenlijk op te trekken. Op het wereldtoneel zijn we als individuele lidstaten klein, misschien zelfs wel nietig. Naast machtige politieke en economische landen als China en de VS kunnen we alleen als blok optreden. Als we kijken naar de onrust rondom Europa, in Noord-Afrika, in het Midden-Oosten en

aan de oostgrens van de Unie, begrijp ik niet dat er politieke bewegingen zijn die wegduiken en die zich als een slak in een soort eenzaam broos huisje willen terugtrekken. Een land als Rusland probeert de lidstaten van de Unie kundig uit elkaar te spelen. Waar is de premier van Hongarije, Viktor Orbán, aan de vooravond van de Europese top? Die zit in Moskou en is op bezoek bij Poetin. Wat vindt de regering daar eigenlijk van?

We moeten als Europa gezamenlijk optreden. We moeten urgentie en lotsverbondenheid laten zien en samenwerken in het belang van ons, de burgers. De PvdA wil geen Europa van gesloten grenzen, maar een Europa dat samen praktische oplossingen voor vluchtelingen uitvoert, dat schouder aan schouder staat en dat zowel veel humanitaire hulp biedt als de instroom beheersbaar maakt. Hiervoor moeten we met grote spoed inzetten op wat we hebben afgesproken: relocatie, het oprichten van hotspots en het creëren van veilige en legale routes voor vluchtelingen. Vooral het hoofd bieden aan de vluchtelingencrisis is nu de acute uitdaging. Hoe kunnen we miljoenen mensen die niet naar huis terug kunnen, beschermen en een perspectief bieden? Hoe kunnen we voorkomen dat mensen, op de vlucht naar die bescherming en dat perspectief, sterven? Hoe kunnen we die bescherming en dat perspectief bieden, zonder dat het ons, de ontvangende landen, boven het hoofd groeit?

De PvdA pleit allang voor een gezamenlijke Europese aanpak. Welke voortgang is hierin de laatste maand geboekt? Hoe staat het met de invulling van de afgesproken herplaatsing van asielzoekers en het oprichten van de hotspots? De PvdA betreurt het dat voor veel Europese lidstaten de Europese aanpak steeds meer gaat lijken op het sluiten van grenzen. Alles lijkt erop gericht om een deal met Turkije te maken. Maar hoe lopen die gesprekken met Turkije nu precies? Is er al enig zicht op het verbeteren van bescherming en perspectief en op fatsoenlijke standaarden voor asielzoekers in Turkije? Dit is immers nodig om Turkije als veilig derde land te kunnen aanmerken.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP):
Hoe beoordeelt de PvdA-fractie, gezien de voorwaarden die de partijleider van de PvdA in zijn plan om vluchtelingen terug te sturen naar Turkije stelde aan de Turken, zoals het veranderen van een aantal wetten, de uitlatingen van de minister van Defensie? De minister van Defensie zegt dat die pushback zoals die net ook door de VVD werd omarmd — dus het terugsturen van vluchtelingen naar Turkije — in orde is en dat daarover een afspraak met de Turkse regering is gemaakt.

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Turkije kan alleen worden aangemerkt als veilig derde land als het voldoet aan enkele voorwaarden die ik zelf net ook heb genoemd. Op dit moment is dat toch nog wel lastig. Dat betekent niet dat Turkije niet bezig is stappen te zetten in de richting van het voldoen aan die voorwaarden.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP):
Over dat laatste zijn we het eens. Laat ik nog even duidelijk maken dat mevrouw Maij en ik een aantal jaren geleden samen op werkbezoek in Zuid-Turkije zijn geweest. We hebben daar gezien hoeveel de Turken doen als het gaat om het opvangen van vluchtelingen. Dat verdient zeker grote waardering. Maar hoe oordeelt de Partij van de Arbeid over het feit dat de minister van Defensie zegt dat Turkije volgens onze definitie dan nog wel geen veilig derde land is, maar dat wij het goedvinden dat de NAVO alvast gaat beginnen met het ervoor zorgen dat mensen worden teruggestuurd naar de Turkse kust?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Het is goed als de NAVO helpt voorkomen dat mensen verdrinken. En het is goed dat de NAVO mensen die vlak voor de kust worden opgepakt — als dat een paar honderd meter is — daarnaartoe terugaan. Wat die interventie van de NAVO precies gaat voorstellen, is nu het belangrijkste. En: Turkije is tenslotte ook een lidstaat van de NAVO.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP):
Even heel precies: mevrouw Maij heeft het over een paar honderd meter in de Turkse wateren. Als ze daar worden tegengehouden, moeten ze terug, en daarbuiten niet meer?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Ik zou heel graag de vraag willen stellen hoe dat precies ingevuld wordt en daarna mijn oordeel daarover willen vellen. In eerste instantie is het belangrijk dat we ervoor zorgen dat mensen worden gered en niet verdrinken in de Egeïsche Zee. Als de NAVO daaraan kan bijdragen en ook aan de bescherming van de grenzen, zou dat goed kúnnen zijn.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Ik heb nog een verhelderende vraag. Het is natuurlijk een verschil of ze nog in de Turkse wateren varen of in de Egeïsche Zee. Als ze in de Egeïsche Zee varen, zo horen we net van de VVD, moeten ze terug naar Turkije. Maar de Egeïsche Zee behoort tot de internationale wateren. Volgens het volkerenrecht kunnen mensen asiel aanvragen in het land onder wiens vlag het schip vaart waarmee ze worden opgepakt. Wat wil de Partij van de Arbeid nu? Wil ze dat de mensen ook vanuit de Egeïsche Zee worden teruggestuurd naar Turkije, terwijl dat nog geen veilig land is, of wil ze dat de mensen door kunnen naar een eiland in Griekenland?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Ik weet niet precies hoe het zit met de geografische aanduiding van het gebied daar, maar volgens mij is de Egeïsche Zee gewoon het gebied, en is dat dus ook het gebied dat aan de Turkse kust grenst. Ik heb heel duidelijk gezegd dat ik graag van de regering wil weten wat die interventie van de NAVO nu precies inhoudt, wat het voorstel is. Turkije is ook onderdeel van de NAVO. Wat is precies het doel dat beoogd wordt met die schepen? Gaan die schepen daar bescherming bieden, gaan ze dat doen op eenzelfde manier als bijvoorbeeld is gebeurd bij de Mare Nostrum-interventie? Of is het alleen maar de bedoeling om mensen tegen te houden?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Ik begrijp dat de Partij van de Arbeid vragen stelt, maar ik vraag de mening van de fractie van de Partij van de Arbeid. Je kunt een heel duidelijke scheiding maken tussen Turkse

wateren en internationale wateren. Je kunt een heel duidelijke scheidslijn aangeven. In die Turkse wateren zou de NAVO bijstand kunnen verlenen en de mensen kunnen terugsturen naar Turkije, maar als een boot zich buiten de Turkse wateren bevindt, dan hebben die mensen toch recht op een asielaanvraag?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Als ze daarom vragen, zou dat het geval kunnen zijn.

Om hierop door te gaan, wij zien met grote zorg het voorjaar tegemoet, want er zullen dan waarschijnlijk weer meer mensen een poging wagen om naar Griekse eilanden in de Egeïsche Zee te gaan. We moeten die vluchtelingen beschermen, maar het moet ook beheersbaar zijn. Hoe kunnen we dat nu op een praktische en humane manier aanpakken? De PvdA dringt hierbij vooral aan op een legale en veilige route voor vluchtelingen. Vorige week hoorden we ook dat kanselier Merkel hier echt een aantal stappen in wil gaan zetten. Hoe en wanneer? Vooralsnog staat er niets over in de geannoteerde agenda. De PvdA vindt het wel een belangrijk punt. Zoals ik net al in antwoord op de vragen van de heer Voordewind en mevrouw Gesthuizen zei: ik wil graag weten wat nu precies de bedoeling van die interventie van de NAVO is. Wat is dan de rol van de Griekse en de Turkse grenswacht in die kustwateren?

Wij hebben de antwoorden gezien op onze Kamervragen over de situatie aan die andere grens van Griekenland, de grens tussen Griekenland en Macedonië. Minister Koenders was daar dit weekend. We lezen dat er nu voldoende opvang lijkt te zijn en dat de situatie wat is verbeterd. Kan de regering dat bevestigen? In welke mate is er sprake van voortgang bij de gesprekken met al die andere lidstaten die daar nu ook aan de slag zijn, bijvoorbeeld de Visegrád-landen? Wat is de precieze situatie aan de grens tussen Griekenland en Macedonië?

Dan Turkije. Collega's hebben er ook al over gesproken. De situatie in Turkije staat deze dagen enorm in de belangstelling. Het land heeft ook binnenlandse problemen en lijkt steeds meer betrokken te raken bij het Syrische conflict. Turkije is wel cruciaal bij dit dossier. En Turkije is ook een EU-kandidaat-lidstaat. Daarover heeft PvdA-Europarlementariër Kati Piri gisteren een kritisch rapport aangeboden aan het Europees Parlement. De PvdA maakt zich ernstige zorgen over de situatie in Turkije, met name in het zuidoosten van Turkije. De gewelddadigheden zijn daar de laatste maanden enorm toegenomen, met veel burgerdoden en ook intern ontheemden tot gevolg. Is Nederland bereid om deze situatie aan te kaarten in de top en ook in gesprekken met Turkije?

In de Europese gesprekken met Turkije mag ook niet onvermeld blijven dat de situatie omtrent de persvrijheid aldaar echt gewoon slechter is geworden. De situatie voor journalisten is met de dag ingewikkelder in Turkije. Journalisten levenslang opsluiten is gewoon onacceptabel. Blijft Nederland ook als voorzitter van de EU deze misstanden aankaarten?

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Vindt mevrouw Maij het verantwoord om onder deze omstandigheden hoofdstukken te openen en toetredingsonderhandelingen te hervatten met Turkije?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
De heer Buma heeft de vraag ook al aan de heer Mulder gesteld. Ik dacht toen: we zijn al heel lang aan het onderhandelen met Turkije. Die onderhandelingen zijn geopend onder het voorzitterschap van Nederland in 2004, onder het voorzitterschap van premier Balkenende, uw premier Balkenende. We gaan nu een volgend stapje daarin zetten, maar dat wil nog helemaal niet zeggen dat die onderhandelingen gesloten of gestopt waren en dat ze nu weer geopend gaan worden. Maar er wordt wel een volgend stapje gezet, zoals al is aangekondigd in een aantal brieven van de regering.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Maar het is toch eigenlijk ondenkbaar dat Europa tegen dat land zegt: het zal allemaal wel, jullie bombarderen de Koerden, er vallen doden in Oost-Turkije, maar wij gaan met jullie weer eens beginnen over de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Ik wijs op de woorden die mevrouw Maij gebruikt over Turkije. Het is niet eens een land waarvan zij vindt dat vluchtelingen daar veilig kunnen leven. Zij vindt het immers geen veilig land. Waarom vonden die onderhandelingen niet plaats? Omdat de mensenrechtensituatie verslechterde. Het is niet zonder reden dat die hoofdstukken niet geopend werden. Dan kunnen Europa en Nederland toch niet met goed fatsoen de onderhandelingen heropenen en het signaal geven dat Turkije weer een stapje op die ladder naar toetreding zet?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Ik heb hier toch een andere gedachtegang over dan de heer Buma. Het gaat uiteraard — dat heb ik zelf ook aangegeven — met de vrijheid, persvrijheid, vrijheid van meningsuiting onder deze regering in Turkije niet goed. Het gaat achteruit. De situatie van de Koerden in Zuidoost-Turkije is ook niet goed. Maar dat betekent juist dat je met een land dat een kandidaat-lidstaat is in gesprek moet gaan over die onderwerpen. De kaders waarin onderhandelingen plaatshebben zijn geen vrijblijvende kaders. Ik zou het zelfs heel goed vinden als we de hoofdstukken zouden openen die gaan over de rechtsstaat en over democratisering. Dat zijn de hoofdstukken en de elementen waarover de heer Buma en ik het eens zijn dat Turkije heel grote stappen moet zetten. Dat moet niet vrijblijvend gebeuren, maar in die kaders en volgens de normen die wij als Europa zouden willen.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Nu doet mevrouw Maij alsof we die onderhandelingen openen omdat het zo goed is om met Turkije over mensenrechten te praten. Maar het is toch gewoon handel geweest? De handel is geweest: Turkije houdt vluchtelingen tegen en dan gaan wij praten over toetreding tot Europa en visumvrijheid. Dat mevrouw Maij zegt dat het zo goed is voor de mensenrechten is gewoon helemaal niet het criterium geweest. Daar moet zij eerlijk in zijn. Het is handel. De stelling van het CDA is dat je nooit mag marchanderen met

de basisprincipes van je rechtsstaat om dit soort handel goed te krijgen.

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Vluchtelingen zijn geen aardbeien. Het is echt geen handel. Het gaat hier om twee heel verschillende dingen. Het gaat hier om met elkaar zoeken naar een oplossing voor de migratiecrisis en tegelijkertijd met Turkije in gesprek blijven. Natuurlijk zit er een regering, die nog niet zo heel lang geleden onderdeel uitmaakte van de politieke familie van de heer Buma, waar we nu niet zo heel blij mee zijn. Tegelijkertijd zijn er ook een hele hoop mensen in Turkije, is er een bevolking in Turkije voor wie ik het fijn zou vinden als we konden zorgen dat de mensenrechten, de democratie, de vrijheid van meningsuiting volgens onze Europese normen en waarden plaats zou kunnen hebben.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Dit is stiekem mijn vierde keer.

De **voorzitter**:
Ik heb niks met u afgesproken.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA):
Dat is waar. Mevrouw Maij zegt nu dat het zo goed is dat we met Turkije over mensenrechten gaan praten. Maar de werkelijkheid is totaal anders. Dat land glijdt af. Dat is niet het moment waarop Europa kan zeggen dat we gaan toewerken naar lidmaatschap. Natuurlijk moeten we praten over de mensenrechten. Dat moet altijd. De premier heeft het laatst niet gedaan. Dat waren de momenten geweest. Dat doet hij niet. In werkelijkheid gaan we in april wel toetredingsonderhandelingen heropenen. Als Europa zijn normen serieus neemt, dan zeggen we tegen Turkije dat het niet kan. Dan wil ik nog wat zeggen over handel. Het zou geen handel moeten zijn. Maar het is heel simpel: Turkije heeft gezegd dat het bereid is vluchtelingen tegen te houden als Europa gaat praten over toetreding en visumliberalisatie. Ik noem dat handel.

Mevrouw **Maij** (PvdA):
De toetredingsonderhandelingen met Turkije zijn geopend onder het vorige Nederlandse voorzitterschap, eind 2004. Sindsdien zijn er stappen in gezet. Soms ging dat heel langzaam en gebeurde er helemaal niets. Op andere momenten gaat het beter. Ik denk eerlijk gezegd dat het voor de Turkse bevolking juist goed is als we spreken over vrijheid van meningsuiting.

Ik wilde dus ook graag aan de regering vragen of zij dit niet achterwege zou willen laten en dat in hun gesprekken met de Turkse regering zou willen aankaarten.

De heer **Verhoeven** (D66):
Ik zal een korte interruptie in één keer doen. Mevrouw Maij was net in haar inbreng heel kritisch over Turkije. Dat was ze in navolging van haar collega, die in het Europees Parlement rapporteur is. Maar hoe verhoudt zich dat tot het plan van haar politiek leider, dat er impliciet toch van uitgaat dat Turkije binnen niet afzienbare tijd een veilig land is? Ik wil dat spanningsveld toch even van mevrouw Maij uitgelegd krijgen.

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Een veilig derde land? Inderdaad, en ik denk dat wij daar allemaal naartoe zouden moeten willen werken, om ervoor te zorgen dat die 2,7 miljoen vluchtelingen die zich op dit moment in Turkije bevinden, daar een goed dak boven het hoofd, bescherming en ook perspectief krijgen. Dat is het doel van het zijn van een veilig derde land. Ik hoop dat wij daar met zijn allen naar streven en dat wij ervoor zorgen dat bijvoorbeeld de door de Europese lidstaten gezamenlijk toegezegde 3 miljard daarop wordt ingezet.

Dan kom ik op het VK en brexit. Dat is een onderwerp van een andere orde, want het is iets wat Cameron over zichzelf heeft afgeroepen op het moment dat hij, zoals de heer Verhoeven zei, zijn verkiezingsstunt deed en daarmee misschien ook wel de verkiezingen won, door ervoor te zorgen dat er iets van een referendum zou komen. Maar waar dan precies over? Het duurde vrij lang voordat wij wisten wat de heer Cameron ongeveer wilde. Nog steeds is het niet helemaal duidelijk en houdt hij nog wat kaarten in de mouw om uiteindelijk nog iets meer of minder te vragen aan de Europese collega's.

De PvdA vindt het goed dat Cameron en Tusk tot overeenstemming lijken te komen, maar wij plaatsen er wel een aantal kritische kanttekeningen bij. De EU is niet een vehikel waar je naar believen zo maar iets uit kunt pakken en kunt dumpen als je het niet meer wilt. De EU-lidstaten hebben gezamenlijke afspraken en gezamenlijke uitgangspunten. De PvdA zit niet te wachten op een EU van premier Cameron, die zich beperkt tot een interne markt en dan ook nog alleen tot een interne markt voor het bedrijfsleven en veel vrijheid voor de eigen Britse financiële instellingen. Hoe gaan wij het VK erbij houden? Wij willen juist dat de financiële instellingen verantwoordelijker worden en zich fatsoenlijker gaan gedragen.

Wij willen ook geen discriminatie in de EU en sommige EU-burgers als een soort tweederangsburgers uitsluiten van alle sociale voorzieningen. Dat is voor de PvdA echt een brug te ver. Wij willen ook dat de regering zich daar in de gesprekken de komende weken hard voor maakt. Het noodremmechanisme zoals het nu is, zal echt voor uitzonderlijke situaties bedoeld moeten blijven. Wij lezen dat de Nederlandse regering openstaat voor het voorstel in het akkoord, maar wat zijn daarbij de grenzen in de beperking? de PvdA wil graag duidelijkheid over de positie van werknemers op de Britse arbeidsmarkt. Is het minimumloon te laag voor het bestaansminimum in het VK? Spekt de Britse regering met de inward benefits dan feitelijk het bedrijfsleven, zodat werknemers veel te laag betaald kunnen worden? Loon moet ook een fatsoenlijk loon zijn, dat werknemers een bestaansminimum kan garanderen. Ook wil de PvdA graag weten hoe dat noodremmechanisme nu precies werkt. Wie beslist op basis van welke gronden om aan de noodrem te trekken? De Commissie, de Raad — met een gekwalificeerde meerderheid of unaniem — of alleen de lidstaat die het aanvraagt? Hoe schat de regering het krachtenveld in de EU in? Hoe vult de regering zijn rol als voorzitter deze week in, om er in die gesprekken voor te zorgen dat wij een en ander tot een goed einde brengen? De PvdA vindt het belangrijk dat Nederland er ook op inzet

om in het totale akkoord met de Britten het arbeidsmobiliteitspakket weer aan te kaarten: het pakket tegen arbeidsuitbuiting en verdringing in de Europese Unie, dat zorgt voor gelijk loon voor gelijk werk op dezelfde plek. Dit zien wij niet staan in de Nederlandse positie. Wordt dit bij de gesprekken betrokken?

De heer **Verhoeven** (D66):
Het is logisch dat de PvdA kritisch is op het gedeelte over de positie van arbeidsmigranten en het inperken van hun rechten. Mevrouw Maij had het in een tussenzin over de komende weken. Er is echter een kans dat Cameron het erop laat aankomen en gewoon donderdag een deal wil sluiten. Wat doet de PvdA dan vandaag om een duidelijke grens in het zand te trekken? De VVD vindt het allemaal prima. Die heeft een blanco cheque gegeven. Als wij kritisch willen zijn tegenover de Britten, zal dat van de PvdA moeten komen. Wat gaat de PvdA dan doen vandaag?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Ik heb begrepen dat dit de eerste streep is en dat er vervolgens ook nog secundaire of implementatie-wetgeving moet komen, die de soms nog vrij vaag omschreven doelstellingen verder gaat invullen. Ik wil graag weten hoe de regering — ik hoor de premier al ja zeggen, dus het feit is dan al erkend — daar inhoudelijk mee omgaat.

De heer **Verhoeven** (D66):
Ik vind dat een-tweetje tussen de premier en mevrouw Maij nogal zorgelijk. We zeggen daarmee dat we donderdag even snel akkoord gaan met de hoofdlijnen en dat we de zaak dan wel redden in de implementatietrajecten. Dat lijkt mij niet de goede weg om een rem in te voeren, die de PvdA wel lijkt te willen als het gaat om het weghalen van rechten bij arbeidsmigranten. Ik roep mevrouw Maij op vandaag iets scherper te zijn richting de premier, want anders gaat hij morgen met een blanco cheque met Cameron praten en hebben wij vrijdag een pakket waar niemand gelukkig van wordt. Mevrouw Maij heeft dat dan op haar geweten.

De **voorzitter**:
Even voor de duidelijkheid. Het kabinet antwoordt na de lunchpauze pas echt.

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Ik zou helemaal niet een antwoord namens de premier willen geven. Volgens mij heb ik net een duidelijke streep getrokken. Ik ben benieuwd hoe de regering hierop gaat reageren. Ik heb duidelijk aangegeven dat het pakket van sociale voorwaarden en, wat ik al eerder heb meegegeven, het punt van de arbeidsmobiliteit ook een onderdeel gaat worden van de discussie hier. De arbeidsmobiliteit betreft het pakket van commissaris Thyssen, dat nog steeds ergens mooi ligt te wezen, waarmee wij arbeidsverdringing en arbeidsuitbuiting, wat kennelijk ook het probleem in het VK is, proberen te voorkomen of in elk geval proberen te adresseren.

De heer **Verhoeven** (D66):
Tot slot, als ik mag, voorzitter?

De **voorzitter**:
Ja.

De heer **Verhoeven** (D66):
Even simpel. Stel vrijdag valt, waarschijnlijk, de Volkskrant bij mevrouw Maij op de mat en daarin staat: deal gesloten enzovoort, inclusief het gedeelte van de inperking van de rechten van arbeidsmigranten. Wat gaat de PvdA dan doen?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Er vallen bij mij zes kranten op de mat en daarin staat altijd iets anders. Wat dat betreft is het best ingewikkeld om op basis daarvan nu precies de eerste conclusie te trekken. Sorry, ik ben uw vraag kwijt.

De heer **Verhoeven** (D66):
Wat gaat u doen als er een deal wordt gesloten waarin het inperken van de rechten van arbeidsmigranten is opgenomen, conform de koers van de Britten? Wat doet u dan? Gaat u daarmee akkoord of gaat u implementatiecorrecties toepassen?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Volgens de teksten zoals ze door de Commissie zijn aangegeven, valt alles binnen de regels van het huidige verdrag. Dit betekent dat het echt alleen om een noodrem gaat. Ik wil dan wel graag weten wanneer die noodrem wordt aangetrokken en dat het niet een "free for all"- en zeker niet een "freeriders"-mechanisme gaat worden.

De **voorzitter**:
Mag die laatste zin ook in het Nederlands?

Mevrouw **Maij** (PvdA):
Nee. Ik vond hem wel mooi.

De **voorzitter**:
U vond het zo wel duidelijk.

Daarmee zijn wij gekomen aan het einde van de eerste termijn van de zijde van de Kamer. Het kabinet zal straks antwoorden.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 13.31 uur tot 14.18 uur geschorst.

Voorzitter: Arib